

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1910. Andra Kammaren. Nr 22.

Onsdagen den 16 mars.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Herr talmannen anmälde till fortsatt handläggning lagutskottets utlåtande nr 29, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående förbud mot nattarbete af män m. m.

*Angående
förbud mot
nattarbete af
män m. m.*

Punkten 2 föredrogs; och lämnades därvid på begäran ordet till:

Herr Lindhagen, som yttrade: Som kammaren erinrar sig, föreslogs, då frågan om förbud för kvinnligt nattarbete var före förra året, från motståndarna till det då väckta förslaget, att denna lagstiftning borde helst kombineras med en utredning af motsvarande lagstiftning för män. Det invändes då häremot, att det ej behöfdes ur kvinnornas synpunkt, ty de enda kvinnor, som lagen kunde menligt inverka på, voro de kvinnliga typograferna. Jag vet icke, hvarifrån man fått den uppfattningen, men det var ett stående argument från motståndarnas sida. Emellertid förhåller det sig, såsom det då upplystes och såsom det ytterligare betonas i denna motion, så, att de kvinnliga typograferna äro organiserade lika som de manliga och åtnjuta samma aflöning tariffenligt som de manliga och äga sålunda i alla afseenden samma ställning. Det framhölls också förra gången i en särskild skrifvelse från arbetsgifvarne inom typografyrket, att ifall fjolårets lag gick igenom, blefve dessa arbetsgifvare tvungna att så smaningom afskeda de kvinnliga arbetarna, eller åtminstone ge dem sämre platser, därför att de maste för att kunna tillmötesgå efterfrågan på brådslande arbete ständigt hafva arbetskraft tillhands, som lagenligt finge användas nattetid, när det så behöfdes. Arbetsgifvare inom branschen hade till 1909 års lagutskott därom aflåtit en skrifvelse, hvilken intagits i nu föreliggande motion. På förfrågan af kvinnliga typografer ha nu dessa arbetsgifvare vid ett styrelsesammanträde till protokollet förklarar, att de vidhålla sin uppfattning och hänvisa till sin skrifvelse

Andra Kammarens Prot. 1910. Nr 22.

Angående
förbud mot
nattarbete af
män m. m.
(Forts.)

för i fjol. Styrelsen för typografförbundet, som representerar både de manliga och kvinnliga typograferna, framhöll i särskild skrifvelse förra året precis samma synpunkter som arbetsgifvarna och tillade, att typografyrket enligt styrelsens uppfattning vore särskildt väl ägnadt för kvinnor.

Ett obestriddligt förhållande blir sålunda, att de kvinnliga typograferna icke kunna annat än lida skada genom en lag om ensidigt förbud för kvinnligt nattarbete. Det lägger hinder i vägen för dem i yrket, som dock är särskildt lämpligt för dem och aflönas jämförelsevis rikligt; och härtill kommer, att den reglering af arbetet, som af arbetarnes organisation genomförts där och som utgör ett hinder för öfveranstängning i yrket, kommer också de kvinnliga typograferna till godo. Medlemmar af den kvinnliga typografkårens styrelse ha för mig uppgifvit, att de redan haft erfarenhet af att den i fjol antagna lagen kommer att verka i den riktning, som både arbetsgifvarna och typografföreningen hade förutsagt. Det har visat sig, att en del kvinnliga typografer, som blifvit arbetslösa efter storstrejken, här och hvar vid efterfrågan efter arbete fått det svaret, att man hädanefter med hänsyn till den nya lagen måste, i den mån man får lediga platser, i första rummet antaga män och endast i andra rummet kvinnor. Dessa hafva därför lifligt förordat mitt uppsåt att väcka en motion, gående därpå ut, att typografyrket skulle undantagas från den nya lagens bestämmelser eller att åtminstone sådana kvinnliga typografer, som redan vunnit anställning i yrket, skulle utan något ingripande af lagen få fortsätta på den lefnadsbana, de ägnat sig åt och där de hade det bra, då de däremot skulle få det sämre, om de öfverginge till annan lefnadsbana.

Nu har det visat sig, att jag i utskottet icke lyckats få något understöd för förslaget att helt och hållet undantaga typografyrket, och därför har jag i likhet med öfriga reservanter inskränkt mig till att yrka på det andra alternativet eller »att Riksdagen måtte för sin del besluta, att lagen den 20 november 1909 angående förbud mot kvinnors användande till arbete i vissa industriella företag ej skall äga tillämpning på de kvinnliga typografer, som nämnda dag eller därförinnan haft anställning i typografyrket».

Äfven i dag hafva en del kvinnliga typografer vändt sig till mig och begärt att jag skulle till kammarens ledamöter låta utdela en anspråklös framställning i ämnet, som de själfva uppsatt. Men då det sagts strida mot rådande praxis att på kammareledamöternas pulpeter dela ut ett uttalande i egen sak och det därför förvägrats mig att föranstalta om en utdelning, skall jag i stället tillåta mig att här läsa upp deras inlaga, eftersom de nu med sina små tillgångar kostat på sig tryckningen häraf. Den lyder sålunda:

»Herr riksdagsman! Lagen angående förbud mot kvinnors användande till arbete i vissa industriella företag träder i kraft den 1 januari 1911. Den kan ju ha sin stora nytta med sig för åtskilliga inom industrien arbetande kvinnor, men för de kvinnliga typograferna medför ofvan nämnda lag stora svårigheter.

Som exempel kan påvisas, att på respektive tryckerier arbeta nu män och kvinnor; det kommer ett arbete af brådslande art och då

måste detta utföras på öfvertid, hvilket ju dock ej inträffar så ofta, att det är öfveransträngande, men då kan den kvinnliga personalen ej användas. Följden blir därför att boktryckarna, helt naturligt, måste skaffa sig en personal, som de när som helst kunna ha nytta af utan att befara, att de vid eventuella tillfällen komma i konflikt med lagen. Här är då ej omnämndt de, som alldeles bestämdt få gå från sina platser, det vill säga de, som äro anställda vid de dagliga tidningarna. Alltså befaras i detta fall en arbetslöshet af rätt stor omfattning, och det är väl ej heller en reform, som är att förorda i dessa tider.

Vi vädja därför till er, herr riksdagsman, att noga taga i öfvervägande, huruvida det är rätt, att vi kvinnor, i ett yrke där vi betalas lika med männen, skola blifva offren, när ofvannämnda lag skall träda i kraft.

Anser ni det vara orätt, hvilket vi på det varmaste hoppas, tala då och rösta för punkt 2 i borgmästare Lindhagens motion 150.

Kvinnliga typografer.»

Ja, jag kan icke finna annat än att det på grund af alla dessa förhållanden är med billighet och rättvisa öfverensstämmande, att de kvinnliga typografer, som redan vunnit anställning i yrket, måtte få ägna sig åt den lefnadsbana, på hvilken de en gång sökt sitt lifsuppehälle.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Vidare anförde:

Herr Widén: Herr talman, mina herrar. Som herrarne veta, så var det i fjol som vi antogo den lag, hvarom nu är fråga, och den träder icke i kraft förr än år 1911. Vi ha sålunda en rätt lång tid kvar, innan den kommer att tillämpas, och det synes mig då vara ganska olämpligt, såsom utskottet äfven framhåller, att redan nu innan lagen trädt i tillämpning söka delvis upprifva den; men det är ju detta, som motionären afsett med sin motion.

Nu har han i reservationen begränsat sig så till vida, att ifrån lagen skulle göras undantag endast och allenast för de kvinnliga typografer, som den 20 november 1909 — det är den dag, då ifrågasvarande lag utfärdades — eller därförinnan haft anställning i typografyrket. Det synes mig emellertid gifvet, att om man skall göra något undantag, så bör man väl först och främst veta, om det föreligger något verkligt behof att göra ett sådant undantag. Det är naturligtvis klart, att de kvinnor, åtminstone en stor del af dem, både inom typografyrket och inom andra yrken, på hvilka denna lag äger tillämplighet, skulle för deras del vilja hafva undantag. Men det är därför icke sagdt, att det är *behöfligt* att göra ett sådant. Ty dels kan det hända, att dessa kvinnor äro så få, att de icke hafva någon svårighet att fortfarande få anställning i yrket och dels stå ju andra yrken öppna för dem. Dessa möjligheter framdrogos redan i fjol, och något nytt har sedan dess icke framkommit.

Beträffande antalet af de kvinnliga typografer, för hvilka det föreslagna undantaget skulle vara behöfligt, så vill jag nämna, att hvarken från boktryckareföreningens styrelse eller i motionen eller eljest, så-

*Angående
förbud mot
nattarbete af
män u. m.
(Forts.)*

Angående
förbud mot
nattarbete af
män m. m.
(Forts.)

vidt jag vet, frankommit några bestämda uppgifter därom. Den enda uppgift, som åtminstone jag sett, är den, som lämnades i den kungliga propositionen till 1908 års Riksdag om förbud för kvinnligt nattarbete. Där uppgafs, att det skulle vara 125 å 150 kvinnliga typografer, hvilka möjligtvis skulle komma att drabbas af lagen. Jag har dock sedermera af en person, som borde vara väl inne i saken, hört uppgifvas, att det talet är för högt. Också är det väl sannolikt, att om det hade funnits några bestämda, talande siffror att uppvisa, så hade detta också blifvit gjordt. Det är således icke sagdt, att, om vi nu göra ett sådant undantag som det här ifrågasatta, det blir en enda person, som verkligen strängt taget, *behöfver* det.

Att arbetsgifvareföreningen inom boktryckarefacket vill ha detta undantag är ju mindre att undra på, ty för arbetsgifvarne är det naturligtvis angenämt, att tillgången på arbetskraft inom yrket är så stor som möjligt, och den skulle ju möjligen blifva något större, om dessa kvinnliga typografer finge blifva undantagna från förbudet för nattarbete.

Som sagdt, det hufvudsakliga skälet, hvarför jag anser, att man här icke bör göra något, är det, att det här är fråga om en lag, som icke träder i kraft förrän den 1 januari år 1911. Om det då verkligen skulle visa sig, att lagen drabbar någon för hårdt, må man *då* göra undantag, men att göra det *nu* anser jag vara olämpligt, då det är all sannolikhet för att något undantag icke behöfs.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindhagen: Ja, så är det alltid — de verkliga lifsrealiteterna falla alltid på formalism, när deras intressen, som det gäller, skola afgöras af personer, som icke känna eller hafva intresse för desamma. Här föreligger i alla fall en fråga, som berör låt vara blott några stackars kvinnor, hvilka icke representera någon makt i samhället. Det har nu blifvit fullständigt och tillfredsställande upplyst angående dessa, att de förhållanden, som föranledde fjolårets lag, icke hade tillämpning på dem. Det anfördes visserligen af lagens tillskyndare äfven, att de kvinnliga typograferna icke egentligen behöfde frukta något, därför att de voro så få, så att de kanske nog kunde vinna anställning på annat sätt. Nu står man emellertid inför det förhållandet, att dels arbetsgifvarna och dels arbetarna själfva framhålla, att så är icke fallet, utan ifrågavarande arbetaregrupp måste bli lidande och få skada af denna lag. Det ligger ju i sakens natur, att en arbetsgifvare, som har att svara för brådskande arbete, måste räkna med arbetskrafter, tillgängliga äfven för nattarbete. Det är hvad man vet och förstår från sakkunnigt håll.

Nu upprepar herr Widén, att han hört af en person, att det icke är så många det här gäller, utan tvärtom endast ett fåtal. Ja, detta inverkar nu icke det ringaste på den här saken, ty äfven om det bara voro tre, fyra personer det här vore fråga om, så innebure det i alla fall en orättvisa mot dessa, och det vore en ära för riksförsamlingen att gifva dessa tre, fyra deras rätt, och det vore i själfva verket lika viktigt som att gifva hundratals personer en dem tillkommande rätt. Den person, som enligt herr Widéns uppgift i lagutskottet lämnat

ifrågavarande uppgift, eller att det här skulle röra så få kvinnor, det kan jag säga var herr Nils Persson från Malmö. Men han är ju icke medlem af detta fack, och han stod ju också förra året vid herr Widéns sida och mot oss.

*Angående
förbud mot
nattarbete af
män m. m.
(Forts.)*

Hufvudsaken härvidlag är, att en hel del kvinnor bli lidande på detta sätt, det ligger i sakens natur. Hvarför skall man då icke, när lagen realiter tydligen icke är afsedd för dem, tillmötesgå dessa kvinnors kraf och låta dem vara kvar i en sysselsättning, där de hafva det jämförelsevis bra? Ja, nu säger ju herr Widén, att de kunna öfvergå till ett annat yrke. Det är lätt för en landshöfding att säga så, som icke behöfver öfvergå till något annat yrke, men försök själf, om han vore i dessa kvinnors ställe, så får han se hur godt det är! Det är så bekvämt för en parlamentarisk församling att godtyckligt förfoga öfver andra människors öden, bara det icke gäller deras eget skinn. Så går det nu en gång alltid till.

Nu sades det vidare, att vi kunna vänta, till dess lagen träd i kraft och vi då få se, om det då uppstår några missförhållanden. Ja, detta är också en formalism, som söker döda det lefvande lifvet. Här ifrågavarande personer vilja naturligtvis hafva anställning redan nu, och det kunna de icke få. Då de blifvit utstötta ur sitt nuvarande yrke, måste situationen för dem bli svår, och hvad hafva de då för nöje af att lagen träder i kraft först framdeles. Det är just nu de behöfva visshet om sin framtid. Under sådana förhållanden är det icke värdt att säga, att de skola vänta tills längre fram; då äro de kanske redan ur spelet. Jag upprepar, att just nu är det som de behöfva ett beslut, sådant som jag påyrkat, för att därigenom erhålla visshet om att de få behålla sina platser. Här föreligger således något, som icke är annat än hvad hvarenda människa solklart måste se och förstå vara en rättvisa. Den, som resonerar på annat sätt, gör sig skyldig till en omänsklig formalism.

Jag yrkar bifall till rättvisan och afslag å formalismen.

Häruti instämde herr *Berg* i Göteborg.

Herr Fürst: Under den debatt, då föregående är frågan om kvinnligt nattarbete dryftades, uttalade jag den uppfattning, som jag alltjämt hyser, nämligen att de kvinnliga typograferna icke behöfva bli utkastade från sitt yrke på grund af den nya lagen. Väl kan det ju hända, att en del af dessa kvinnliga typografer skulle komma att lida en inskränkning i sitt arbete, och jag skulle därför icke haft något att invända mot reservationen, därest denna varit så affattad, att det endast gällt de äldre kvinnliga typograferna, hvilka sysselsättas med nattarbete den dag, då lagen är daterad, och att denna restriktion för dem skulle gälla t. o. m. år 1914, då enligt den internationella öfverenskommelsen lagen skall vara slutgiltigt genomförd.

Men ej heller med den formulering motionärens yrkande nu erhållit genom reservationen kan detsamma å min sida vinna bistånd. Det finnes nämligen inom typografyrket för närvarande eller åtminstone 1908, det sista år, för hvilket någon statistik är tillgänglig, 528 minderåriga kvinnliga arbetare sysselsatta. Af dessa äro fem mellan 12 och

*Angående
förbud mot
nattarbete af
män m. m.
(Forts.)*

13 år. Om nu ett sådant beslut, som reservanterna afse att emå, skulle blifva Riksdagens, så skulle Riksdagen därigenom hafva sagt, att den gillar, att dessa 528 minderåriga kvinnor sysselsättas med nattarbete så länge de hafva arbete inom typografyrket. Jag tror ej detta kan vara och blifva Riksdagens mening, lika litet som jag tror, att reservanterna beaktat denna sak, när de formulerat sin reservation.

På grund af den verkan, som ett bifall till reservationen skulle föra med sig, skall jag be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindhagen: Ja, här ha vi ett nytt stycke formalism, ämbetsmannaformalismen! Herr Furst har en gås oplockad med de kvinnliga typograferna sedan förra året. De ha alltid varit honom en förgelseklippa, därför att de angripit hans älsklingsidé, lagen angående förbud enbart mot kvinnligt nattarbete. Nu framhåller visserligen herr Furst, att han skulle kunna vara med om reservationen, bara den blifvit på annat vis affattad — ja, så är det alltid: man är alltid med på något annat än hvad som blifvit föreslaget. Herr Furst vill, att reservationen skulle ha inskränkt sig till att omfatta en viss äldre kategori af de kvinnliga typograferna. Nå, men hvarför kommer herr Furst då icke fram med något förslag i sådant afseende, om nu hans hjärta klappar så varmt för dessa äldre? Nej, det gör herr Furst icke, ty han intresserar sig tydligen ej heller för dem. Enligt hans mening skulle det vara förskräckligt, om lagen skulle omfatta alla, äfven de minderåriga, som för närvarande äro i yrket. Ja, men hvad skulle då inträffa? Jo, bara det, att de finge såsom förut skett stå kvar i yrket och sedan, när de blifvit utlärdade, komma i åtnjutande af de fördelar, som lagen stadgar för de vuxna. Om nu lagen komme att omfatta alla dessa, så innebure det ingen orätt eller skada mot någon. Om lagen har afseende å ett större eller mindre antal personer, betyder därför under sådana förhållanden ingenting. Det är härvidlag bara formalismen, som blir stött för hufvudet.

Skulle emellertid Riksdagen vilja vara med om saken, därest ytterligare inskränkningar gjordes, och vill herr Furst verkligen genomföra sin ädla tanke med afseende å de äldre, så skall jag gärna anpassa mig därefter också, och vill då endast be honom vara snäll och ge oss en formulering i det hänseendet, så skall jag vara med om att ytterligare kompromissa.

Tillsvicare skall jag emellertid yrka afslag äfven å den sista formalismen.

Öfverläggningen förklarades härmed afslutad. Herr talmannen framställde i öfverensstämmelse med de därunder gjorda yrkandena propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels på afslag å berörda hemställan och bifall i stället till den vid punkten af herr Lindhagen m. fl. afgifna reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse den förstnämnda propositionen hafva flertalets mening för sig. Som votering likväl begärdes, uppsattes, justerades och anslogs en voteringsproposition af följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller lagutskottets hemställan i punkten 2:o af utskottets förevarande utlåtande nr 29, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid punkten af herr Lindhagen m. fl. afgifna reservationen.

Omröstningen utföll med 108 ja mot 51 nej, hvadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 2.

Härefter förelåg till afgörande lagutskottets memorial, nr 30, i anledning af återremiss från Andra kammaren af lagutskottets utlåtande nr 15, i anledning af väckt motion om tillägg i förordningen den 17 maj 1872 angående ändring i vissa fall af gällande bestämmelser om häradsting. *Angående tillägg till gällande bestämmelser om häradsting.*

Med anledning af en inom Första kammaren utaf herr af *Ekenstam* väckt, till lagutskottet hänvisad motion, nr 26, hade lagutskottet i sitt utlåtande nr 15 hemställt, att Riksdagen måtte för sin del besluta, att 10 § i kungl. förordningen den 17 maj 1872 angående ändring i vissa fall af gällande bestämmelser om häradsting skulle erhålla följande ändrade lydelse:

10 §.

Pröfvar Konungen att, med hänsyn till särskilda förhållanden, något af de tingslag, som här förut blifvit omförmälda, må undantagas från tillämpningen af ofvan meddelade stadganden, eller att i tingslag, som afses i 3 §, allmänna sammanträden må hållas till större antal och å andra dagar än där sägs, gånge som särskildt förordnadt varder; dock må i sistnämnda fall antalet allmänna sammanträden ej i någotdera tingslaget öfverstiga hvad i 2 § bestämmes.

Konungen äge ock att, där tingslag, tillhörande olika domsagor, hafva gemensamt tingshus, utan afseende å hvad ofvan i 2 och 3 §§ angående tid för hållande af allmänt sammanträde finnes stadgadt, därom meddela det förordnande, som af sådant förhållande må föranledas.

Vid detta ärendes behandling i kamrarna hade Första kammaren bifallit utskottets berörda hemställan, hvaremot Andra kammaren beslutat återremittera ärendet till utskottet.

Angående
tilläg till
gällande
bestämmelser
om härads-
ting.
(Forts.)

Med anledning af hvad sålunda förekommit, hemställde nu utskottet, att Andra kammaren måtte i ärendet fatta beslut.

Utskottets i dess utlåtande nr 15 gjorda hemställan föredrogs, hvarefter

Herr Sandström yttrade: Herr talman! Sedan Första kammaren afslagit det äfven i den kammaren framställda förslaget om återremiss till lagutskottet och antagit utskottets hemställan, så har frågan kommit uti det läget, att det tillkommer Andra kammaren att afgöra, huru den vill ställa sig till den af utskottet föreslagna lagändringen.

Som jag vid detta ärendes behandling förra gången i kammaren framhöll, afser den af utskottet förordade lagändringen icke att råda bot på de öfver hela landet ganska svårt kända missförhållanden och olägenheter för rättsskipningen, som äro förenade med tingsammansättnings oivillkorliga samtidighet, utan den hänför sig endast till ett eventuellt undantagsfall, nämligen det, att tingslag, som tillhöra olika domsagor, ha gemensamt tingshus. Något sådant fall föreligger ännu mig veterligen icke på något ställe i vårt land, och de lokala förhållandena äro sådana, att det knappast kan tänkas, att det kommer att föreligga mer än på ett eller ett par ställen i landet.

Någon anledning till att antaga, att det under de närmaste åren skall inträffa en dylik situation, finnes absolut icke. Den föreslagna lagändringen skulle därför bli af så ytterst ringa praktisk betydelse, att den knappast synes vara af förhållandena påkallad.

Redan vid nästa års riksdag skall — det kan man förutsäga — antingen från Kungl. Maj:t, där framställning blifvit gjord ifrån Sveriges advokatsamfund om åtgärders vidtagande i ärendet, eller ock på grund af enskildt initiativ, det komma att föreligga förslag om en mera genomgripande förändring af 1872 års förordning i syfte att undanröja de verkliga och allmänna olägenheterna utaf tingsammansättnings samtidighet. Det förefaller då som om det vore lämpligt och riktigt, att den ganska underordnade frågan om huru man bör förfara i sådant fall, där tingslag från olika domsagor ha gemensamt tingshus, borde ordnas i sammanhang med den större frågan. Den paragraf, som nu är föreslagen att ändras, kommer under alla förhållanden att vid ett nytt förslag om en större ändring bli föremål för ytterligare omarbetning.

På grund häraf, och då motionen, som utan tvifvel går i rätt riktning, går afsevärdt längre än hvad utskottet föreslagit, men motionären i alla fall på ett mindre tillfredsställande sätt formulerat sitt ändringsyrkande, tror jag, att det i alla afseenden vore klokast att för närvarande lämna författningen oförändrad. Jag skall därför tillåta mig att yrka afslag å så väl motionen som utskottets hemställan.

Härefter anförde:

Herr Widén: Som de herrar, hvilka voro närvarande, när vi förra gången behandlade detta ärende, torde påminna sig, sade jag då, att jag vid denna saks behandling i utskottet förhållit mig jämförelse-

vis passiv, därför att jag icke var vidare inne i frågan, att jag emellertid förenat mig med utskottet i dess hemställan, men att, då här i kammaren påpekats, att lagen tarfvade en mera genomgripande förändring än den som föreslagits, hvilken hade afseende endast på ett specialfall, jag ingenting hade emot en återremiss. Emellertid blef ingen återremiss af i Första kammaren, och därför kunde lagutskottet icke göra annat än som nu skett eller uppmana Andra kammaren att fatta beslut.

Angående tillägg till gällande bestämmelser om häradsting.

(Forts.)

Sedan saken var före förra gången, har jag ifrån annat håll också erhållit uppmaning att se till att det blefve en större förändring i 1872 års författning i detta hänseende än hvad lagutskottet hemställt om. Landshöfdingen i Hallands län t. ex. lämnade mig en skrifvelse från en länsman i nämnda län, hvori denne påpekar vissa olägenheter utaf tingssammanträdenas samtidighet i olika domsagor, hvilka olägenheter icke skulle bli afhjälpta genom det föreliggande förslaget. Saken torde därför böra tagas i vidsträcktare öfvervägande. Då det nu är så, som ställts i utsikt, att vi till nästa riksdag ha att förvänta en framställning om ändring af författningen, vare sig från Kungl. Maj:t eller från enskildt håll, och en sådan framställning torde ha utsikt att vinna gehör i Riksdagen, så medger jag, att det synes mig vara högst ringa skäl för att nu vidtaga denna förändring, som här är ifrågasatt.

Därför skall jag icke alls hålla på att det ifrån utskottet framställda förslaget antages och gör därför icke något yrkande.

Vidare yttrades ej. Efter af herr talmannen framställda propositioner i ämnet afslog kammaren såväl utskottets hemställan i dess utlåtande nr 15 som den i ämnet väckta motionen.

§ 3.

Lagutskottets utlåtande nr 31, i anledning af väckta motioner om ändrad lydelse af 16 § 2 och 6 mom. värnpliktslagen föredrogs härpå; och blef utskottets i detta utlåtande gjorda hemställan af kammaren bifallen.

§ 4.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppförd jordbruksutskottets utlåtande, nr 1, angående regleringen af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel, innefattande anslagen till jordbruksdepartementet.

Punkterna 1 och 2.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 3 och 4.

Lades till handlingarna.

Om in-
rättande
af nya
jägmästare-
befattningar.

Punkten 5, angående skogsväsendet.

Kungl. Maj:t hade i punkten 5 under förevarande hufvudtitel föreslagit Riksdagen, bland annat, att i den för skogsstaten gällande stat uppföra ytterligare fem jägmästarebefattningar med af Kungl. Maj:t angifna löneförmåner och i sammanhang därmed nedsätta de i samma stat uppförda resepenningar till jägmästaren i Tjusts revir, nu 700 kronor, med 100 kronor till 600 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft två inom Riksdagen väckta motioner, nr 40 i Första kammaren och nr 110 i Andra kammaren, däri herrar *Ekelund* och *Ekman* i Mo gård sammanställande hemställt, att Riksdagen för sin del ville besluta, att i öfverensstämmelse med därom af domänstyrelsen framlagdt förslag ett särskildt revir, benämndt *Karlsby* revir, af östra distriktet måtte inrättas, omfattande de af domänstyrelsen närmare angifna delarne af nuvarande *Ombergs* revir, och att i aflöning till jägmästaren i *Karlsby* revir måtte anvisas ett belopp af kronor 4,900 årligen, hvaraf kronor 2,300 i lön, kronor 2,000 i tjänstgöringspenningar och kronor 600 i resepenningar.

Utskottet hemställde i mom. I, att Riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag i ämnet och med afslag å herrar *Ekelunds* och *Ekmans* i Mo gård ifrågavarande motioner, i den för skogsstaten gällande stat uppföra ytterligare fem jägmästarebefattningar med de af Kungl. Maj:t föreslagna löneförmåner och i sammanhang därmed nedsätta de i samma stat uppförda resepenningar till jägmästaren i Tjusts revir, nu 700 kronor, med 100 kronor till 600 kronor.

Vid punkten funnos emellertid fogade reservationer:

af herrar *Persson* i Tällberg och *Jansson* i Krakerud; samt af herrar *Åkerlund*, *Persson* i Malmö, grefve *R. Hamilton*, *Kronlund* och *Barthelson*, hvilka ansett, att utskottet under mom. I bort hemställa, att Riksdagen måtte, med bifall till såväl Kungl. Maj:ts förslag som äfven de af herrar *Ekelund* och *Ekman* i Mo gård i ämnet väckta motioner, i den för skogsstaten gällande stat uppföra ytterligare sex jägmästarebefattningar med de af Kungl. Maj:t och nämnda motionärer föreslagna löneförmåner och i sammanhang därmed nedsätta de i samma stat uppförda resepenningar till jägmästaren i Tjusts revir, nu 700 kronor, med 100 kronor till 600 kronor.

Sedan utskottets hemställan i mom. I blifvit uppläst, lämnades på begäran ordet till

Herr *Ekman* i Mo gård, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Då man får ordet så här kort före Riksdagens påskferier, känner man ju på sig, att det är kammarens gemensamma önskan, att man skall fatta sig så kort som möjligt. Jag skall också söka att mest möjligt rätta mig efter denna kammarens önskan, men jag beklagar, att jag i alla fall måste något upptaga kammarens tid med denna fråga och med den motion, jag tillåtit mig att här i kammaren afgifva.

Mina herrar, vi ha på senare tider så mycket talat om svårigheterna att få statsbudgeten att gå ihop, och vi ha då hufvudsakligen sysselsatt oss med möjligheten att göra besparingar uti denna budget. Jag skall emellertid icke underlåta att fästa uppmärksamheten på att det finnes två sätt att förbättra budgeten. Det ena sättet är ovedersägligen det af mig nyss vidrörda, nämligen att söka så mycket som möjligt är göra besparingar. Men det andra sättet är att söka mest möjligt öka statens inkomster; och för denna möjlighet erbjuda, enligt mitt förmenande, just våra statsskogar ett synnerligen lämpligt objekt.

Det lärer väl icke vara tvifvel underkastadt, att den dag skall komma, då våra statsskogar komma att ge staten en vida större inkomst än hvad de för närvarande göra; alla tecken tyda på att den dagen icke är så långt afägsen.

För att något belysa hvad jag i detta afseende menar nödgas jag besvara kammaren med några jämförande siffror, jämförelser mellan hvad de svenska statsskogarna lämna i inkomst och hvad statsskogarna i ett annat land, Tyskland, lämna i inkomst. De svenska statsskogarna, d. v. s. kronoparkerna, som är det hufvudsakliga, men hvartill kommer — jag nödgas taga med dessa andra, därför att det endast därigenom är mig möjligt att få fram de erforderliga siffrorna — de mera obetydliga flygsandsplanteringarna å kronans mark, kronöfverloppsmarker och under skogsstatens förvaltning ställda domänskogar, uppgingo år 1905 — några senare arealuppgifter har icke varit möjligt att erhålla — till 3,330,504 hektar. Tyska rikets statsskogar uppgingo samma år till 1,459,833 hektar; men jag skall icke sysselsätta mig med dessa, därför att för dem saknar jag jämförbara siffror, utan jag skall af dem taga ut konungariket Preussens statsskogar, som uppgingo till 2,618,745 hektar, alltså ett betydligt mindre område än de nämnda svenska statsskogarna uppgå till. Af statsverkspropositionen under nionde hufvudtiteln finna herrarna på sidan 16 i det nu föreliggande utskottsbetänkandet, att de svenska statsskogarna under de senaste fem åren lämnat i inkomst, lägst — hvilket var förra året 1909 — 4,502,962 kronor och högst — år 1907 — 6,938,892 kronor. För att nu göra jämförelsen så fördelaktig för de svenska förhållandena som möjligt, skall jag taga det år utaf de fem sista, då inkomsterna af de svenska statsskogarna voro högst, nämligen, som jag nyss nämnde, 1907. Preussens statsskogar gifvo samma år en nettobehållning af 64,098,378 riksmark. De svenska statsskogarna ha gifvit netto i rundt tal på den förenämnda arealen 2 kronor per hektar i genomsnitt och de preussiska 50 riksmark. Jag är naturligtvis beredd att här vitsorda den betydande olikhet, som förefinnes mellan dessa skogar, mellan de svenska och de preussiska, i det att de preussiska skogarna arbeta under väsentligt gynnsammare förhållanden än de svenska, såväl beträffande salupris på de effekter, som därifrån afyttras, som beträffande klimatets och jordmånenens beskaffenhet. Men skillnaden i afkastning är ändock alltför betydlig för att vara utslutande beroende på dessa faktorer. Jag måste därför söka efter något annat skäl, hvarför vi blifvit så efter uti inkomster på våra skogar, och när jag gör det, så kommer jag ovillkorligen till det resultatet, att det beror på att våra statsskogar icke skötas lika intensivt

Om inrättande af nya jägarettarrbefattningar
(Forts.)

*Om in-
rättande
af nya
jägmästare-
befattningar.
(Forts.)*

som de preussiska statsskogarna. Om det skall finnas någon möjlighet att öka inkomsterna på våra skogar, så måste vi öfvergå till intensivare skötsel, och denna intensivare skötsel återigen kan enligt mitt sätt att se saken omöjligern ernås på något annat sätt än därigenom, att vi finna oss i att öka den personal, som är anställd för dessa skogars tillsyn och vård. Om denna min uppfattning är riktig, så kommer man därefter till det spörsmålet: hur skall denna ökning af personalen ske? Skall man afvakta, att det efter omfattande och långa utredningar slutligen konstateras, att en betydande ökning af jägmästarekåren är erforderlig, och skall man sedermera på en gång genomföra denna stora ökning? Jag tror icke, att den vägen är den rätta, ty därigenom kommer man att ställas inför den situationen, att man icke kan med visshet alltid finna de rätta männen på de rätta platserna. En så stor ökning på en gång kommer enligt min öfvertygelse att medföra, att man mången gång måste, för att besätta ledigblifna platser, dit placera personer, som man kanske annars icke skulle ansett vara fullt vuxna uppgiften att öfvertaga skötseln af och ansvaret för ett eget revir. Jag tror snarare, att det är bättre att så småningom öka detta antal, att i den mån som det visat sig erforderligt — detta är just den väg, som Kungl. Maj:t har inslagit på — öka antalet revirföreståndare d. v. s. jägmästare. Den af mig väckta motionen utgör ett steg i den riktningen, och jag skall be att för kammarerna få framhålla de skäl, som för mig varit afgörande, då jag ansåg, att just här förelåg ett behof utaf att taga ett steg i denna riktning samt i och för tillvaratagande af den ekonomiska skötseln af en del af ett revir göra denna del till ett själfständigt revir.

Mitt förslag gäller, att det af Bona och Karlsby kronoparker skulle bildas ett särskildt revir. Dessa kronoparker hafva af staten inköpts för ett belopp af cirka 800,000 kronor. Och staten har på dem haft en nettobehållning af öfver 50,000 kronor. Jämför man denna nettobehållning med de nyss af mig omnämnda förhållandena i Preussen, finner man lätt, att denna nettobehållning knappast närmar sig de preussiska förhållandena. Men jämför man den å andra sidan med medelafkastningen per hektar i Sverige, finner man, att den är mer än dubbelt så stor som denna; och i hvarje fall finner man ju, att dessa kronoparker hafva lämnat staten en inkomst på öfver 6 procent af den ursprungliga köpeskillingen. Jag vågar därför påstå, att man får leta efter andra revir här i Sverige — man skall åtminstone icke finna många — som hafva lämnat en liknande afkastning. Den betydande afkastningen af detta revir har uppkommit, just såsom jag nyss tillät mig påpeka, genom en mycket intensiv skötsel och genom ett försök att, så långt som möjligt är, förädla revirets produkter, och att vid försäljning söka att iakttaga affärsmässiga principer.

Det nuvarande reviret, som enligt motionärernas förslag skulle uppdelas på två, omfattar cirka 22,000 hektar. Men det är dock att märka, att vederbörande jägmästare icke har endast förvaltningen af dessa 22,000 hektar om hand, utan han är därjämte föreståndare för Ombergs skogsskola. Detta förhållande har också framkallat nödvändigheten af att tillsätta en biträdande jägmästare, hufvudsakligen för skötseln af Bona och Karlsby kronoparker, som, enligt hvad jag tillätit

nig föreslå, skulle bilda ett särskildt revir. Detta sistnämnda skulle i så fall komma att omfatta cirka 11,600 hektar och den återstående delen af Ombergs revir skulle bestå af 12,084 hektar.

Jag har hört sägas, att inom utskottet den invändning skulle hafva gjorts, att dessa revir i sådant fall skulle blifva alltför små. Jag tror icke att ur skogsmannasynpunkt den invändningen håller streck. Men jag ber dessutom att få påpeka, att den knappast kan hålla streck ens ur riksdagssynpunkt. Ty vi hafva redan förut inom södra och mellersta Sverige revir, som äro vida mindre än de nu föreslagna. Så hafva vi Kinne revir, som omfattar endast 4,109 hektar, Slättbygds revir, som omfattar 5,633 hektar, Ölands revir, som omfattar 6,227 hektar, Malmöhus revir, som omfattar 3,149 hektar, och Ängelholms revir, som omfattar 1,928 hektar. Om jag undantager från dessa Ölands revir, har icke i dessa revir någon större förädling af skogsprodukter drifvits, icke ens närmelsevis så stor som inom Bona och Karlsby kronoparker. Utskottet erkänner också — och jag är tacksam därför — oförbehållsamt, att förslaget »ur skogsekonomisk synpunkt är synnerligen beaktansvärdt». Detta uttryck är ordagrant återgifvet ur utskottets utlåtande. Men icke desto mindre afstyrker utskottet bifall till motionen och detta af, såvidt jag kunnat finna, *tre* skäl, nämligen *dels* att, på grund af de planerade förhållandena i fråga om omordnande af skogsundervisning, det kan komma att inträffa, att Ombergs skogsskola kommer att förändras på ett sådant sätt, att den icke längre skulle behöfva belasta jägmästaren med en tryckande arbetsbörd, *dels* att genom den nu tillsatta biträdande jägmästaren det i motionen afsedda ändamålet redan synes vara, åtminstone i nagorlunda tillfredsställande grad, uppfyllt, och *dels slutligen* att man icke bör på en enskild motionärs förslag mot Kungl. Maj:t i frågan uttalade mening fatta ett sådant beslut som det här föreslagna. Jag skall tillåta mig att söka bemöta dessa tre af utskottet anförda skäl.

Beträffande först frågan om fränskiljande af föreståndarebefattningen för Ombergs skogsskola från jägmästarebefattningen inom reviret ber jag till en början att få säga, att det är ju ganska ovisst både hvad Kungl. Maj:t i den frågan kan komma till för resultat och än mer hvad Riksdagen slutligen kan däruti komma att besluta. Men äfven om man utgår från, att både Kungl. Maj:t och Riksdagen skulle finna ett sådant förslag vara lämpligt, så har den nuvarande jägmästaren inom Ombergs revir, som är född 1852, fullmakt icke blott på jägmästaretjänsten inom reviret utan också på den därmed förenade befattningen såsom föreståndare för skogsskolan. Således kan man icke tänka sig en sådan förändring genomförd tidigare än i gynnsammaste fall 1917. Skulle man trots detta kunna komma till det resultat, att man vill fränskilja befattningen, tror jag, att man i sådant fall borde något förändra revirindelningen. Och då borde i hvarje fall dessa kronoparker bilda ett själfständigt revir. Skulle Ombergs skogsskola frändeles komma att bibehållas och denna jämte Ombergs kronopark bilda ett s. k. skolrevir, vore önskvärdt och lämpligt, att som kompensation till återstående del af Ombergs revir efter fränskiljandet af Karlsby och skolreviret lägga en del af Kinda revir och eventuellt till Kinda revir en del af Finspångs. Dessa senare äro trots den före-

*Om in-
rättande
af nya
jägmästare-
befattningar.*
(Forts.)

*Om in-
rättande
af nya
jägmästare-
befattningar.*
(Forts.)

slagna delningen väl stora, och i framtiden, när förändringen med skogsskolan skall vidtagas, blir en sådan förskjutning tack vare markinköp och stegrad intensitet vid skötseln nödvändig. Äfven för sådant fall, nämligen att skogsskolan och viss del af reviret fränskiljas, blir Ombergs revir så stort, att det med nödvändighet ensamt för sig bör utgöra ett förvaltningsområde.

Skulle åter skogsskolan komma att upphöra eller fortfarande vara förenad med reviret, blir ju, isynnerhet i senare fallet, delning af Ombergs revir så mycket mera önskvärd och nödvändig.

Beträffande utskottets andra skäl, nämligen att man redan kan anse, att i de uti motionen afsedda hänseenden det är tämligen väl sörjdt, därigenom att en biträdande jägmästare finnes anställd för handhafvandet af skötseln af Bona och Karlsby kronoparker, ber jag att få säga, att *det* tror jag icke kan ur praktisk skogsmannasynpunkt försvaras. En sådan biträdande jägmästare kan ju när som helst blifva förflyttad till en annan för honom mera förmånlig befattning, och så kommer en ny biträdande jägmästare. Men inom detta revir har man nu, såsom jag tidigare tillät mig framhålla, lyckats uppdrifva en intensiv skogsskötsel och en affärsmässig afsättning utaf produkterna. För att nu kunna sköta detta erfordras icke blott en noggrann och ingående kännedom om skogsförhållandena inom reviret. Det fordras också en lika ingående kännedom om transportförhållandena, arbetareförhållandena, möjligheten att få de från reviret kommande produkterna lätt borttransporterade och slutligen en ingående kännedom om kundkretsen. Det tager ganska lång tid att skaffa sig en sådan ingående kännedom. Det är därför beklagligt om täta ombyten skola omöjliggöra, att den kännedomen kan tillgodogöras ur just affärsmässig synpunkt.

Ja, så träffa vi såsom det tredje af utskottet anförda skälet på en gammal bekant från utskottsutlåtandena här i Riksdagen, nämligen att man skall akta sig för att bifalla hvad en enskild motionär föreslagit. Jag har nu aldrig varit så rysligt betagen i den uppfattningen. Jag har nämligen hållit före, att man bör låta sak vara sak och icke fästa sig så mycket vid, om ett förslag har kommit från det ena eller det andra hållet. Men den uppfattningen må nu vara min egen. I detta fall synes mig dock, att utskottet haft bra litet fog för att åberopa sig på enskild motionär. Ty jag ber att få påpeka, att hvad den enskilde motionären i sin anspråkslöshet här tillät sig att inför kammaren frambara, är ett förslag, som utgått från kungl. domänstyrelsen och öfverensstämmer fullständigt med hvad kungl. domänstyrelsen i detta fall föreslagit, men som Kungl. Maj:t — såsom jag vägar tro endast af sparsamhetsskäl — ansett sig icke böra bifalla.

Nu tror jag för min del, att det, såsom jag från början sade, är en dålig sparsamhet, som Kungl. Maj:t i detta fall iakttagit. Ty den lilla ökning i budgeten, som skulle uppkomma därigenom, att detta revir finge en ordinarie jägmästare i stället för en biträdande, skulle säkerligen mångfaldiga gånger uppvägas däraf, att reviret sedermera för en lång framtid kunde vara tillförsäkradt att blifva affärsmässigt och väl skött. Jag är också tacksam och glad att finna, att från denna kammare reservanter från alla partier uttalat sig till förmån för

min motion. Och jag vågar däruti se ett bevis på, att inom denna kammare kanske fruktan för ett förslag från en enskild motionär icke är så stor, som den har varit inom utskottet. Jag vågar också däruti se en förhoppning om, att kammaren skall finna skäl uti att just ur ekonomisk synpunkt bifalla det förslag, som jag i min motion har tillåtit mig att framlägga.

Jag vågar hoppas, att vi vid detta tillfälle skola kunna bortse från en sådan liten formalitet, som att förslaget kommit fram från en enskild motionär, och i stället ena oss om ett bifall till detsamma, för att därigenom i någon mån bidraga till att öka inkomsterna åtminstone från en liten del af statens skogar.

Med anledning af hvad jag således tillåtit mig framföra, anhåller jag, herr talman, att få yrka afslag å utskottets förslag i föreliggande punkt och bifall till den af herrar Åkerlund m. fl. afgifna, vid utlåtet fögade reservationen.

Vidare anförde:

Herr Lundell: Herr talman! Den föregående talaren har ordat om behovet af en ökad inkomst af skogen och en mera intensiv skogsskötsel än den nuvarande. Men frågan är om, gentemot hvad utskottet föreslagit, detta förslag, därest det bifalles, egentligen kommer att hafva någon verkan i nämnda riktning. Hufvudskälet för utskottets afstyrkande af motionen och yrkande om bifall till Kungl. Maj:ts förslag var egentligen icke sparsamhetssynpunkt eller hänsyn till det ökade lönebelopp, som det här är fråga om, utan frågan gällde, huruvida man skulle gå den utredning i förväg, som måste företagas med hänsyn till Ombergs skogsskola. Den föregående talaren har ju ordat just om huru det skulle ställa sig med afseende på en förändring af skolan. Det är således otvifvelaktigt, att en förändring bör ske, och han fann också, att ej frågan är fullständigt klar, såsom den nu är.

Huruvida förslaget att ändra den biträdande jägmästarebefattningen, som nu finnes, till ordinarie för en kortare tid kan hafva någon egentlig inverkan på skogens afkastning, är högst tvifvelaktigt. Vi veta ju, att det, ifall förslaget bifalles, icke blir någon ökad jägmästarepersonal, utan att skillnaden endast är den, att den extra jägmästare, som nu finnes, skulle blifva ordinarie, och att lönen därigenom skulle komma att höjas med 1,700 kronor.

Den föregående talaren har framhållit, att det för ett affärsmässigt bedrivande af skogsskötseln skulle vara olämpligt, om det blefve ombyte af jägmästare, därför att den nytillträdande icke skulle ha reda på affärerna så bra som den, hvilken varit där någon längre tid. Jag kan bemöta detta därmed, att det är icke den extra jägmästaren som skall drifva hufvudaffären, utan det är den ordinarie jägmästaren som skall göra det. Han har kännedom om afsättningsförhållandena och de anordningar, som erfordras, i lika hög grad som någon annan. Det är således endast fråga om hvad den extra jägmästaren kan utföra såsom biträde åt den ordinarie. Huruvida ett sådant tillstånd bör vara permanent, kan jag icke säga. Men om det skulle dröja ett eller två år för att få en utredning utförd härutinnan, så lär det väl

*Om in-
rättande
af nya
jägmästare-
befattningar.
(Forts.)*

*Om in-
rättande
af nya
jägmästare-
befattningar.*
(Forts.)

icke hafva någon inverkan på skogens afkastning. Det kan således icke hafva någon betydelse, om man uppskjuter saken så pass länge. Och man kan ju vara säker om att det skall vara lättare för Kungl. Maj:t än för en enskild motionär att göra en utredning i detta hänseende och framkomma med förslag.

Nu har den föregående talaren anmärkt, att man icke borde tillsätta så många nya jägmästarebefattningar på en gång, utan några i sänder. Men detta skäl gör sig ändå gällande i detta fall. Det blir tre nya jägmästarebefattningar att tillsätta, äfven om med tillsättande af den nu ifrågakvarande jägmästarebefattningen får anstå.

På grund af hvad utskottet anfört och hvad jag nu yttrat, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Grefve R. Hamilton: Jag skall yttra mig helt kort.

Väl vet jag, att kammaren har obenägenhet för att bifalla ett förslag, som framkommit på grund af en enskild motion, i synnerhet när det gäller en organisationsfråga. Men jag ber att få fästa kammarens uppmärksamhet på, att förslaget i denna fråga har utgått från domänstyrelsen och att det är domänstyrelsens förslag, som blifvit upptaget af herr Ekman i Mo gård.

Utskottet har, såsom herrarna veta, afstyrkt motionen, men sex reservanter af denna kammare och en af den första hafva tillstyrkt motionen och domänstyrelsens förslag. Såsom skäl härför har inom utskottet anförts, att sedan år 1889, då Östergötlands revir omorganiserades, skogsområdet inom Ombergs revir ökats med 8,000 å 9,000 hektar, hvaraf närmare 8,000 hektar utgjorde Karlsby kronopark; att denna kronopark är en synnerligen värdefull park, hvilken förra året gaf ända till $7\frac{1}{2}$ procent på inköpsbeloppet; att på denna kronopark förädlas virket i stor omfattning och på grund af detta förhållande och den intensiva skötseln kräver kronoparken fullständigt sin egen förvaltare: att jägmästaren på Ombergs revir tillika är föreståndare för skogsskolan på Omberg och sålunda är sysselsatt med skogsundervisning samt har föga tid öfrigt att sysselsätta sig med Karlsby kronopark, och att denna kronopark fördenskull helt och hållet skötes af en extra jägmästare. Statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet synes ej heller hafva något emot en delning af reviret. Atminstone medgifver han i statsrådsprotokollet, att Karlsby kronopark bör hafva sin egen förvaltare och att det ur skogssynpunkt vore synnerligen lämpligt att dela reviret. Anledningen till, att han icke godkände domänstyrelsens förslag, är naturligtvis sparsamhetsskäl.

Det har emellertid förefallit reservanterna, som om de skäl, jag nyss framhöll och hvilka anfördes inom utskottet, vore synnerligen välgående och att en sådan värdefull egendom som Karlsby kronopark icke borde skötas af en extra jägmästare utan af en ordinarie jägmästare, som icke komme att ombytas hvart tredje år, utan att det vore nödvändigt, att vid den stora affärsmissiga skogsförädling, som där bedrifves, funnes en man, som uteslutande ägnade sig åt den saken och finge intresse för revirets skötsel genom att studera skogen därstädes.

Reservanterna hafva också ansett, att det belopp, 1,700 kronor, som utgör skillnaden mellan lönen för den extra jägmästaren och en ordinarie jägmästare, icke är af den betydelse, att man icke bör sätta en fullt kompetent person till förvaltare af reviret, hvilket gifvit en bruttoinkomst af öfver 120,000 kronor och en nettoinkomst af cirka 60,000 kronor.

*Om in-
rättande
af nya
jägmästare-
befattningar.*
(Forts.)

Sedan jag anfört dessa skäl för bifall till reservationen, anhåller jag, att få yrka bifall till densamma.

I detta yttrande instämde herrar *Starbäck* och *Peterson* i Kvisberg.

Herr Lundell: Den uppgift, som den senaste talaren lämnade därom, att den biträdande jägmästaren sköter Karlsby kronopark, är icke riktig, ty det är den ordinarie jägmästaren som *sköter* hela reviret, och den extra jägmästaren *biträder* honom.

Att det skulle bli någon synnerligen stor skillnad med afseende på skötseln af ifrågavarande revir, då man i allt fall icke får någon större personal, tror jag vara tämligen ovisst.

Vidare nämnde den förste talaren därom, att det skulle draga så lång tid med en omändring af Ombergs skogsskola, därför att den nuvarande ordinarie jägmästaren icke blefve pensionsmässig på flera år. Men en ändring och omorganisation af skogsskolan behöfver icke taga någon lång tid, så att man behöfver icke invänta den ordinarie jägmästarens pensionstid. Det kan ske, så fort utredningen blir tillgänglig, och säkerligen kan saken inom några år vara ordnad.

På grund häraf får jag fortfarande yrka bifall till utskottets förslag.

Grefve R. Hamilton: Enligt de upplysningar utskottet fått, har den ordinarie jägmästaren icke kunnat sysselsätta sig med Karlsby kronopark, utan haft full sysselsättning med dels skötseln af de gamla skogar, som efter delningen tillhöra Ombergs revir, dels undervisningen i skogsskolan. Det har också blifvit upplyst inom utskottet, att den nuvarande jägmästaren icke afgår före år 1917, och att, såvida icke öfverenskommelse träffas med honom, hvilket gifvetvis beror på hans egen goda vilja, förflyttning af Ombergs skogsskola icke kan ske förrän nämnda år.

Härmed var öfverläggningen slutad. I enlighet med de därunder förekomna yrkandena framställde herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan i förevarande moment och vidare på afslag å berörda hemställan och bifall i stället till den vid momentet af herr Åkerlund m. fl. afgifna reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den senare propositionen. Votering begärdes likväl, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren, med afslag å jordbruksutskottets hemställan i punkten 5:o mom. I af utskottets förevarande utlåtande nr 1, bifaller den vid momentet af herr Åkerlund m. fl. afgifna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Voteringen utvisade 100 ja mot 79 nej; och hade kammaren således, med afslag å utskottets hemställan, bifallit den vid momentet af herr Åkerlund m. fl. afgifna reservationen.

Mom. II—IV.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

*Ångående
reservations-
anslaget
till krono-
skogarnas
förvaltning
m. m.*

Efter föredragning härpå af *mom. V* angående reservationsanslaget till kronoskogarnas förvaltning och befrämjande af skogsväsendet i allmänhet gaf herr talmannen på begäran ordet till

Herr Zetterstrand, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Vid föredragningen af denna synnerligen viktiga punkt har jag icke ansett mig kunna underlåta att uttala några allmänna tankar rörande skogsvården i allmänhet.

Vid ett skogsmannasammanträde för ett eller ett par år sedan yttrade en af denna kammars ledamöter följande tänkvärda ord: »Våra skogar hafva berättigade kraf på omvårdnad af ett folk, som är medvetet om hvad dess egen fördel kräfver och har känsla af ansvar för sitt lands framtid». Min öfvertygelse är, att vi alla dela hans uppfattning, och vore det så, att hvarje skogsägare här i landet hade samma uppfattning och också omsatte den i praktiken, skulle vårt lands framtid sannerligen bli ganska lyckosam i ekonomiskt hänseende. Förhållandet är nämligen det, att intet annat land i Europa har så stor produktiv skogsmark i förhållande till invånareantalet som Sverige. Enligt senaste skogskommitténs beräkningar belöpte sig på hvarje invånare i Sverige ett område af produktiv skogsmark å 4 hektar och 13 ar, då däremot i Europa i allmänhet på hvarje invånare belöpte sig icke mer än 90 ar sådan mark.

Nu är det emellertid så, att Riksdagen icke har i sin makt att på något effektivt sätt ingripa med afseende på enskildes skogshushållning. Annorlunda förhåller det sig däremot, när det är fråga om statens skogar. På tal om statens skogar yttrade samma kommitté följande: »Staten, hvilken är afsedd att fortleva i årtusenden och har till en af sina viktigaste uppgifter att tillse, att den lefvande generationen så utför det kulturarbete, som är den förelagdt, att kommande släktens livsvillkor ej därigenom försvåras, är enligt alla länders erfarenhet den ypperste skogsägaren», och kommittén tillägger: »medelbart genom exemplets makt verka statsskogarne till höjande af den privata skogshushållningen likasom de väl skötta för framtiden tillförsäkra staten en säker och alltjämt stigande inkomst». På sätt en föregående

talare nyss nämnde, ha vi i de preussiska skogarnas skötsel sett, hvad som i detta fall kan åtgöras, och sista inkomstberäkningen för dessa skogar, hvilka ju äro betydligt mindre till arealen än de svenska, slutade på ett bruttobelopp af 113,604,000 mark, men då nedlades också ganska afsevärda kostnader på deras skötsel, nämligen 50 å 53 millioner mark.

*Angående
reservations-
anslaget
till krono-
skogarnas
förvaltning
m. m.*

(Forts.)

Se vi återigen på förhållandena i England, så har ju skogsskötseln där varit alldeles vanvårdad, men där har alldeles nyss en kommitté framkommit med ett förslag, som är minst sagdt storartadt. Det går ut på, att staten skulle årligen upplåna 2 millioner pund sterling i och för skogsodlingar, och därmed skulle man fortgå årligen med den påföljd, att enligt kommitténs beräkningar skulle om 40 år statens årliga ränteutgift på detta kapital uppgå till 3 millioner pund sterling, men så har kommittén också beräknat, att om 80 år skulle staten ha en nettoinkomst på skogarne af 17 $\frac{1}{2}$ millioner pund sterling.

Nu kan det icke falla mig in att påstå, att vi här skulle kunna nå samma resultat som i Preussen. Det är ju helt enkelt otänkbart. Här äro ju förhållandena så olika, här är ett helt annat klimat, helt annan återväxt, helt andra afsättningsmöjligheter och mycket annat. Men hvad vi böra göra är att söka taga Preussens exempel med afseende på intresset för våra skogars skötsel.

Med afseende på den engelska kommitténs framställning får jag icke säga, att jag anser, att den gjort sina beräkningar alldeles för höga, och det kan icke falla mig in, att vi skulle i någon mån ens proportionsvis kunna tänka oss något dylikt, utan jag har endast anført den kommitténs uppgifter, för att de skulle tjäna som ett vittnesbörd, som vi böra gifva akt på och som bör föranleda oss att se till, hur man ser saken på andra håll.

Nu kan man fråga: hur är det med intresset här i landet med afseende på skogsskötseln? Jo, den som varit med här i Riksdagen någon längre tid tror jag skall kunna vitsorda, att för ungefär 15 år tillbaka i tiden intresset hos statsmakterna var ganska minimalt. Glädjande är då att se, att detta intresse har år från år stigit, och detta har börjat gifva sig till känna, bland annat däri, att vi verkställt en hel del skogsinköp, att anslagen till skogsskötseln ha ökats, om än sakta, och att motioner framkommit här i kamrarna i alla möjliga riktningar just för att främja skogsväsendet. Men resultatet har nog hufvudsakligen visat sig på det ganska typiska sätt, som här brukar vara fallet, nämligen däri, att vi begärt utredningar och åter igen utredningar. Det har nu sålunda verkställts en utredning rörande omläggning af undervisningen i skogsskötsel, och en annan kommitté har ju snart slutat sitt arbete, som går ut på att föreslå förändrade bestämmelser med afseende å skötseln af kronans skogar i Norrland och Dalarne; en tredje kommitté kommer väl att tillsättas — om det icke redan skett — för att tillse, i hvilken grad öfverafverkning äger rum inom landet, och vid denna riksdag är en motion väckt af greve Hamilton m. fl., som går ut på en utredning om, hur man bäst skall kunna tillgodogöra sig statens skogar i södra och mellersta Sverige.

Jag tror nog, att alla dessa utredningar kunna vara ganska lämpliga och lyckliga och jag har ingenting emot dem, men jag vill betona

Angående
reservations-
anslaget
till krono-
skogarnas
förvaltning
m. m.
(Forts.)

i alla fall, att dessa många utredningar medföra på samma gång en fara. Faran är nämligen den, att när dylika utredningar kommit till stånd, så slår man sig gärna litet till ro och underlåter att i den grad, som önskligt vore, framgå på de partiella reformernas väg. Man har ju allmänt klart för sig, såsom också här förut är betonadt, att hvad som allra först kräves är en delning af våra i de flesta fall alldeles för stora revir samt uppdelning af en hel del bevaknings-trakter. Vi behöfva likaledes flera fasta arbetare i våra skogar, vi behöfva mera rörelsekapital för att kunna utnyttja skogarnes tillgångar. Det vore väl då naturligt, att vi sträfvade att successive fullfölja dessa önskemål. Man kan ju säga, att vi gjort det delvis, och det ha vi också, men det har i alla fall, efter mitt förmenande, skett i alltför ringa utsträckning, och jag kan icke neka till, att när man under en längre följd af år och äfven i år läst statsverkspropositionen, så har jag känt mig vemodigt stämd, när jag kommit till denna punkt och sett, att man icke gifvit sig in mera på reformernas bana, än hvad här är fallet.

Jag kan icke undgå att i detta hänseende fästa mig vid några förhållanden i årets statsverksproposition. Om vi se t. ex. på sid. 33, där det gäller den af domänstyrelsen föreslagna uppdelningen af reviren, så säger herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet: »Jag är för min del äfven förvissad om, att en sådan uppdelning, som domänstyrelsen föreslagit, skulle blifva till stort gagn för skogsvården inom reviret. Men med hänsyn till nuvarande statsfinansiella förhållanden anser jag, att med inrättandet af den nya jägmästaretjänst, som för berörda uppdelnings företagande skulle blifva erforderlig, tills vidare kan anstå».

Hvad åter beträffar motiveringen till det nu föreliggande anslags-
äskandet, finna vi densamma å sid. 58 och 59. Där läsa vi, huru som domänstyrelsen upplyser om, att redan under år 1909 skogsarbetena måst af brist på medel betydligt inskränkas och att vidare, hvad angår utgifterna för år 1910, Kungl. Maj:t reducerat det af domänstyrelsen föreslagna beloppet med öfver 360,000 kronor, hvadan domänstyrelsen nödgats anmoda öfverjägmästarna att föreslå uteslutande af sådana arbeten, som utan alltför stor olägenhet kunde uppskjutas till annat år. Om vi gå till innevarande år, finna vi, att domänstyrelsen säger: »Ehuru det med hänsyn just till denna utveckling kunde antagas, att 1911 års behof af ifrågavarande anslag borde beräknas högre än 1910 års behof, ansåge styrelsen sig dock under nuvarande statsfinansiella förhållanden och under förhoppning, att åren 1909 och 1910 uppkommande besparingar ej skulle blifva alltför ringa, icke böra föreslå anslagets ökande med högre belopp än 360,000 kronor», eller just den summa, hvarmed man föregående år underlåtit att höja anslaget. Departementschefen säger rörande samma sak: »Detta förhållande, att arbeten, som för en rationell skötsel af statens skogar ansetts erforderliga under år 1910, måst i stor utsträckning af brist på medel till deras utförande uppskjutas, torde få anses såsom särdeles beklagligt, i all synnerhet som, enligt hvad domänstyrelsen meddelat, bland de sålunda uppskjutna arbetena ingå, förutom dikningar, väganläggningar m. m., så maktpåliggande arbeten som skogsodlingar och markbered-

ningar för själfsådd i de nordliga länen. Då det icke torde vara öfverensstämmande vare sig med klok hushållning eller med omsorgen om skogsväsendets behöriga utveckling att låta någon afsevärd del af ofvan omförmälda skogsarbeten anstå jämväl utöfver år 1911, komma kostnaderna för ifrågavarande arbetens utförande att belasta anslaget för år 1911.» Man har således föreslagit just den ökning, som domänstyrelsen ansåg böra ske föregående år, på samma gång som man icke ansett någon ytterligare ökning böra äga rum, ehuru domänstyrelsen uttalat, att en successiv sådan borde komma till stånd.

Jag vill nu icke på något sätt klandra regeringen i detta fall. Regeringen har gifvetvis behandlat denna fråga på det sätt, som den ansett för landet lyckligast. Jag tror dock, att regeringen därvid mera tänkt på stundens kraf än på framtiden. Genom att på detta sätt alltför snåft begränsa lokalmyndigheternas äskanden tror jag, att man minskar intresset hos de förvaltande myndigheterna. Om jägmästarne göra upp förslag till arbeten, som de anse vara erforderliga, och dessa deras förslag sedan reduceras af öfverjägmästarne och vidare ytterligare reduceras af domänstyrelsen och sedan regeringen kommer med nedprutningar å anslaget, så kan man väl icke tro, att detta är ägnadt att höja intresset hos de förvaltande personerna, utan tvärtom kommer det väl att slappa detsamma.

Med anledning af hvad jag nu sagt tillåter jag mig göra en vördsam och innerlig vädjan till regeringen och särskildt till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet, att han måtte i vida högre grad, än hvad hittills varit fallet, fästa sig vid den synnerligen viktiga uppgift, hvarom här är fråga, och att han framdeles måtte i denna för våra efterkommande så viktiga fråga taga mera kraftigt initiativ än hittills skett. Jag är förvissad om, att Riksdagen i känslan af sitt ansvar för kommande släkten icke skall underlåta att biträda de framställningar, som, väl öfvervägda och hållna inom rimliga gränser, komma att från regeringens sida framställas.

Mina herrar! Det är ett bevingadt ord, som vi hört, att Tysklands framtid ligger på hafvet. Jag tror, att vi kunna med ännu större skäl säga: Sveriges ekonomiska framtid ligger i dess skogar. Och hvad statsskogarne beträffar, hoppas jag, att regering och Riksdag, utan afseende å olika partipolitiska uppfattningar, i öfrigt alltid skola betrakta dem såsom sin ögonsten.

Jag har intet annat yrkande att göra än på bifall till utskottets hemställan.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet Nylander: Herr talman, mina herrar! Såsom af mitt anförande till statsrådsprotokollet framgår, är det äfven min uppfattning, att statsskogarnas afkastningsförmåga bör genom en alltmera omsorgsfull rationell skogs-skötsel uppbringas så högt som möjligt. Men en sådan skötsel kräver oundgängligen betydliga kostnader, och jag vill därför med glädje taga fasta på den föregående talarens löfte, att han för sin del — och, såsom jag hoppas, sedermera äfven Riksdagen — välvilligt skall bifalla de framställningar, som i detta hänseende komma att göras. Någon afprutning å det af domänstyrelsen för år 1911 begärda an-

*Angående
reservations-
anslaget
till krono-
skogarnas
förvaltning
m. m.
(Forts.)*

*Angående
reservations-
anslaget
till krono-
skogarnas
förvaltning
m. m.*

(Forts.)

slaget till kronoskogarnas förvaltning har Kungl. Maj:t nu icke gjort. Det var min företrädare, som i det afseendet företog en afprutning af 305,000 kronor i det för år 1910 begärda beloppet, men däri har jag icke någon del. Jag har tvärtom i min motivering för anslag till befrämjande af skogsväsendet i allmänhet sökt på allt sätt framhålla nödvändigheten af, att anslaget för detta ändamål icke nedsattes, och har därför för år 1911 tillstyrkt, att det måtte höjas med 360,000 kronor, så att under samma år 3,233,300 kronor måtte stå till skogsförvaltningens förfogande. Jag är, som sagdt, tacksam för det uttalande, som herr Zetterstrand nu gjort, och hoppas på kammarens välvilliga bistånd, när framdeles förslag om ytterligare ökning af detta anslag kommer att framläggas.

Herr Schotte: Herr talman, mina herrar! Jag begärde egentligen ordet för att uttala mitt instämmande i de tänkvärda ord, som herr Zetterstrand här yttrade. Det gläder mig, att herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet redan hunnit fatta samma position och för sin del lofvat att ägna statens skogar all den omsorg, som förhållandena kunna kräfvat. Det är uppenbart, att det på detta område gäller att icke se på några smärre anslag vid det ena eller andra tillfället, utan att verkligen söka höja skogarnas afkastning genom rikliga anslag från statens sida. Detta är, såsom den förste talaren också påpekade, en utgift, hvilken i sinom tid kommer att betala sig hundrafaldt.

Jag skulle till detta mitt instämmande vilja föga ett par erinringar. Jag tror, att det för vinnande af tillfredsställande förhållanden med afseende å statens skogsvård är synnerligen viktigt, att den organisation af statens skogsväsende, som för närvarande är rådande i vårt land, i grund omlägges. Det är alldeles otvifvelaktigt, att det sätt, hvarpå statens skogsadministration nu skötes, icke utgör den sporre för den underordnade att verkligen lägga sig vinn om en rationell skogsskötsel och ett ekonomiskt utbyte af statsskogarne, som vore önskvärdt. Domänstyrelsen har alldeles för byråkratisk anläggning, och alldeles för byråkratisk syn på ting och förhållanden. Alltför många och allt, för betydelselösa ärenden dragas in under styrelsens handläggning. Därest det skall blifva lif och kraft inom skogsskötselns område, måste man bereda jägmästarna en vida själfständigare förvaltning, än hvad nu är fallet, äfvensom omlägga öfverjägmästarnes uppgift, så att den blir en annan än nu. Öfverjägmästarna få icke förbli en hufvudsakligen papperskvarn; de böra få en mera själfständig förvaltning, så att affärssynpunkterna också där kunna göra sig gällande. Därigenom kunna möjligheter uppstå att begagna de tillfälligheter, som konjunkturen i det ena eller andra afseendet erbjuder. För att statens skogar skola gifva den afkastning, som vi alla hoppas på, fordras således framför allt, att administrationen är afpassad så, att den sporrar till själfständig verksamhet, gifvetvis inom rimliga gränser, samt kan anpassa sig efter de växande ekonomiska förhållandena och begagna sig af de konjunkturen, som äro för handen. Är det på något område nödvändigt, att lekmän i form af fullmäktige eller på annat sätt få deltaga i den högsta centrala förvaltningen, så

bör det vara på detta område; vi komma annars aldrig ifrån pappersväldet.

Det är enligt min mening alldeles uppenbart, att om icke skogsadministrationen i grund omlägges på det sätt, att en verklig decentralisation äger rum och att befogenhet, men också ansvar för hvarje befattningshafvare höjes, kommer statens skogsskötsel att stå och stampa på samma plats som hittills. Jag vågar därför rikta en vördsam hemställan till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet, att han ville ha sin uppmärksamhet fäst på den sida af saken, som här framhållits. Det är icke minst på detta område man har att söka anledningen till de så ofta öfverklagade missförhållandena med afseende å skötseln af den svenska statens betydande skogskapital.

*Angående
reservations-
anslaget
till krono-
skogarnas
förvaltning
m. m.
(Forts.)*

Häruti instämde herr Svensson i Skyllberg.

Herr Olsson i Älfaldalsåsen: En talare yttrade nyss, att han hoppades, att vi snart skulle gå en bättre framtid till mötes med afseende å statens skogar och deras afkastning. Jag ber att på det lifligaste få instämna i, att man borde ha rätt att hysa en sådan förhoppning. Enda vägen för att ernå ett godt resultat härvidlag torde vara den, som här blifvit förordad af tvenne talare, nämligen att man beviljar större anslag för kultivering af våra stora statsskogar och kronoparker. Då jag representerar en valkrets, där dylika skogar äro belägna, har jag någon liten erfarenhet på detta område, och jag har varit i tillfälle att se åtskilligt, som man i detta fall skulle kunna göra för att nå bättre resultat och erhålla större afkastning från dessa statens skogar och kronoparker.

Det är, som jag sade, nödvändigt att bevilja förhöjda anslag till skogsväsendet. Större anslag fordras i och för byggande af vägar, så att man bättre kan komma åt dessa skogar och kultivera dem. Jag har, som sagdt, haft tillfälle se, hur det förhåller sig i den saken. Den revirförvaltaren, som har ansvaret, när det gäller att göra upp förslag, som skola underställas domänstyrelsens pröfning, har t. ex. gjort upp förslag angående anslag till vägar och äfven till torrläggning af sankta trakter, där skogen lider af försumpning. När sedan de föreslagna anslagen komma under domänstyrelsens pröfning, då blir det oftast så, att denna styrelse afslår de gjorda förslagen.

Jag instämmer till fullo med den siste ärade talaren, herr Schotte, då han framhåller, att jägmästarna ute på de olika reviren böra få större befogenhet, när det gäller att sköta och förvalta statsskogarna, och ej helt och hållet vara beroende af domänstyrelsen och dess beslut i hithörande frågor. En skogstjänsteman, som vistas och har sitt arbete på dessa skogar, har säkerligen den bästa förmågan att bedöma ställningen och komma fram med de förslag, som behöfvas rörande kultivering af kronoparkerna.

På samma gång vill jag också uttala den tanken, att större befogenhet än hittills skulle kunna gifvas åt våra kronojägare, som kanske ha det största arbetet, när det gäller utföra kulturarbeten på våra statsskogar.

Angående
reservations-
anslag till krono-
skogarnas
förvaltning
u. m.

Jag har vid detta tillfälle endast velat understryka den tanke, som här af flera talare blifvit uttalad, och betona, att regeringen icke alls bör dra sig för att begära anslag till ändamål, som afse att på bästa sätt kultivera våra statsskogar. Jag skall vara den förste att skänka mitt bifall och min röst åt de framställningar i sådant syfte, som kunna komma från regeringen.

Jag har, herr talman, intet yrkande; jag har endast velat uttala dessa tankar.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Mom. VI.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 6 och 7.

Lades till handlingarna.

Punkten 8.

Utskottets hemställan bifölls på det sätt rättad, att anslagen förklarades afse år 1911.

Punkterna 9—11.

Lades till handlingarna.

Punkterna 12—14.

Kammaren biföll hvad utskottet i dessa punkter hemställt.

Angående
Fredrika-
Bremer-
förbundets
landthushäll-
ningsskola
vid Rim-
forsa.

Punkten 15, angående Fredrika-Bremer-förbundets landthushållningsskola vid Rimforsa.

Under punkten 14 af förevarande hufvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att å extra stat för år 1911 bevilja ett anslag af 6,000 kronor till beredande af statsbidrag åt Fredrika-Bremer-förbundets landthushållningsskola vid Rimforsa för utbildande af lärarinnor.

Utskottet hemställde, att Riksdagen måtte å extra stat för år 1911 bevilja ett anslag af 4,000 kronor till beredande af statsbidrag åt Fredrika-Bremer-förbundets landthushållningsskola vid Rimforsa för utbildande af lärarinnor.

Reservation hade afgifvits af grefve *R. Hamilton* och herr *Kronlund*.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet *Nylander* anförde: Herr talman, mina herrar! Det var något oväntadt, att

denna Kungl. Maj:ts framställning om en liten förhöjning i anslaget till Rimforsa landthushållningsskola ej skulle vinna jordbruksutskottets gillande, och att utskottets majoritet icke ansett sig kunna vare sig helt eller delvis tillstyrka densamma.

Jag hade verkligen trott, att denna kvinnliga landthushållningsskola, som är den enda i sitt slag i vårt land, skulle omfattas med synnerligen lifligt intresse, och att staten borde göra allt för att möjliggöra en utvidgning af dess verksamhet. Skolans ändamål är enligt mitt förmenande synnerligen godt. Den vill lämna undervisning i de göromål, som en husmor har att handhafva i mindre landthushåll; den vill söka utbilda dugliga och praktiska lärarinnor, som å sin sida sedan kunna lämna ändamålsenlig undervisning, gifva råd och upplysningar åt landtbefolkningens kvinnor, jämväl arbetarehustrur, rörande hemmets rätta skötande; af huru stor vikt och betydelse detta är för vårt land, därom torde jag nu ej behöfva orda.

Skolan, som varit i gång sedan den 1 november 1907, har nu ansett sig böra något utvidga sin verksamhet genom att anordna särskilda s. k. husmoderskurser och lämna undervisning i ladugårds- och trädgårdsskötsel m. m., och skolans styrelse begär för detta ändamål äfvensom för anställning af ökade lärarekrafter större bidrag af staten. Den begär, att det förutvarande beloppet 4,000 kronor, måtte höjas till 7,200 kronor. Kungl. Maj:t har, på landbruksstyrelsens förslag, ansett, att en höjning till 6,000 kronor för denna gång skulle vara tillräcklig. Jordbruksutskottet däremot prutar ytterligare och vill icke medgifva någon som helst förhöjning i det förutvarande anslaget. Utskottet erkänner emellertid och betonar, att en vidare utveckling af skolan i den iden kungl. propositionen angifna riktningen är både önskvärd och ändamålsenlig. Jag tror, att man kan säga, att en sådan utvidgning af skolans verksamhet är af stort behof påkallad, ty om, såsom jag hoppas, Riksdagen kommer att bifalla framställningen därom, att bland statsunderstödda åtgärder för det mindre jordbrukets höjande äfven upptagas anordnande af s. k. husmoderskurser och andra undervisningskurser för i småbruket deltagande kvinnor, så är det uppenbart, att för denna undervisning lämpade lärarekrafter böra utbildas och finnas att tillgå, så att man har någon säkerhet för och visshet om, att dessa statens åtgärder skola leda till det mål, som med anslagens beviljande afses. Denna skola vid Rimforsa synes mig äga de bästa förutsättningar för att kunna väl fylla en sådan uppgift, belägen som skolan är på landet och där förenad med mindre landbruk, ett litet småbruk, hvarigenom tillfälle beredes eleverna att där erhålla icke allenast teoretisk, utan äfven praktisk undervisning.

Beträffande resultatet af skolans hittillsvarande verksamhet tror jag näppeligen, att man kan, som utskottet i sitt betänkande antyder, om detsamma säga, att det icke synes motsvara de förväntningar, som fästats vid densamma. För min del kan jag icke finna annat, än att resultatet af den första undervisningskursen därstädes, hvilken kurs slutade den 30 april 1909, måste betraktas som jämförelsevis synnerligen godt. Landbruksstyrelsen, som verkställt vederbörlig inspektion, har i sin berättelse förklarad, att undervisningen där bedrifvits på ett fullt tillfredsställande och med skolans ändamål öfverensstämmande

*Angående
Fredrika-
Bremer-
förbundets
landthushåll-
ningsskola
vid Rim-
forsa.
(Forts.)*

*Angående
Fredrika-
Broms-
förbundets-
lärohus-
hållningsskola
vid Rim-
forsa.*

(Forts.)

sätt. De elever, som genomgått den fullständiga kursen, ha i allmänhet vunnit goda anställningar, i hvilka de böra bli i tillfälle att utöfva en gagnande verksamhet af just sådan beskaffenhet som den, de utbildat sig för; och att eleverna äro eftersökta framgår däraf, att flera af dem, som nu genomgå kursen vid Rimforsa, efterfrågats och erbjudits goda platser. Jag kan vidare nämna, att vid de kurser för småbrukarekvinnor, som senast hållits i Södermanland, har varit anställd en från Rimforsa utgången elev. Genom det intresse, hvarmed hon gripit sig an med arbetet, och genom den erfarenhet, som hon vunnit i Rimforsa, har hon för sin del i mycket hög grad bidragit till det synnerligen goda resultat, som uppnåddes vid ifrågavarande kurs. Fördelen af att äga tillgång till kvinnliga lärarekrafter vid dylika kurser blir därmed tydligt ådagalagd.

Utskottet anmärker vidare, att i tablån öfver skolans beräknade inkomst för 1911 förekommer bidrag från endast ett hushållningssällskap. Denna omständighet torde dock ingalunda få tolkas som bevis på bristande intresse från hushållningssällskapens sida. Da skolan startades, voro genast ej mindre än 14 hushållningssällskap redo och villiga att lämna kontanta bidrag för en gång med tillsammans 3,900 kronor. Sedermera har, såsom för mig omformulats, framställning om årsbidrag ej ansetts böra göras och detta på den grund, att man alltför väl vetat, hur hårdt anlidade hushållningssällskapens tillgångar för närvarande äro, och att hushållningssällskapen fördenskull äro synnerligen obenägna att utfästa sig till årliga bidrag, i synnerhet om det gäller nya företag.

En omständighet, som kanske mer än någon annan bidragit till att försvaga skolans ekonomi, och som för öfrigt torde kunna i någon mån ytterligare klargöra behöfvet af ökad statsbidrag, är att, såsom också utskottet omformulert, såsom villkor för statsbidragets åtnjutande blifvit föreskrifvet, att elevavgiften för undervisning, kost, logi och lyse icke får öfverstiga 600 kronor per år, eller 50 kronor per månad. Denna afgift kan ju gifvetvis icke till fullo täcka skolans kostnader för de prestationer, som i afgiften äro inbegripna; och skolans styrelse var också från början betänkt på att sätta en något högre afgift. Da emellertid så godt som samtliga skolans elever äro i små ekonomiska omständigheter, har det icke syntts mig tillrädligt att medgifva en förhöjning af denna afgift; utan har jag fast mera hållit före, att det vore riktigare, om staten i stället något höjde sitt bidrag och därigenom möjliggjorde elevavgiftens bibehållande vid detta jämförelsevis låga belopp, hvarigenom och tillfälle fortfarande skulle kunna beredas mindre bemedlade flickor att genomgå denna nyttiga skola och ägna sig åt denna kvinnliga undervisningsverksamhet, till gagn och nytta för våra svenska arbetare- och småbrukarehem. Ökningen i statsbidraget skulle ock medföra skyldighet för skolan att antaga ytterligare en frielev, hvarigenom frielevernas antal skulle komma att uppgå till fyra.

Öfvertygad, som jag är därom, att denna kammare välvilligt vill behjerta dessa omständigheter, och att kammaren finner, att det är ett godt och för våra småhem nyttigt ändamål, som med dessa medel kan främjas, vågar jag, herr talman, vördsamt hemställa om kammarens benägna bifall till Kungl. Maj:ts proposition i denna del.

Vidare yttrade:

Herr Johansson i Jönköping: Herr talman! Äfven jag ber få säga, att det har förvånat mig, att utskottet icke funnit sig kunna tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts begäran i denna punkt. Jag känner för min del visserligen icke närmare till ifrågavarande skolas beskaffenhet. Men af den redogörelse, som herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet i statsverkspropositionen har lämnat, framgår ju, att skolan har ett ändamål, som vi alla måste finna vara det allra bästa, och som står i fullaste samklang med de sträfvanden, hvilka nuförtiden med förkärlek främjas af Riksdagen, just därför att de gå ut på höjandet af de lägre klassernas lefnadsvillkor och ökandet af möjligheterna för deras utkomst. Af herr statsrådets framställning framgår äfven, särskildt af hvad han nyss här andragit, att skolan skötes väl. Det synes mig därför vara riktigt, att Riksdagen går med på den här föreslagna höjningen af anslaget till skolan; och får jag alltså, herr talman, yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag i denna punkt.

Angående
Fredrika-
Bremer-
förbundets-
landthushåll-
ningskola
vid Rim-
forsa.
(Forts.)

Grefve R. Hamilton: Herr talman! I föreliggande ärende har jag haft en från utskottets majoritet afvikande mening, i det jag ansett, att det icke vore lämpligt att i fråga om ett ändamål så behjärtansvärdt som detta göra denna lilla nedprutning på 2,000 kronor, en nedprutning, som jag äfven anser vara ett fullkomligt afsteg från den riktning, som denna kammare hittills följt.

Jag behöfver icke erinra Eder, mina herrar, om med hvilket intresse I alltid omfattat småbrukarörelsen i landet. Genom egnahems-länefonden har tillfälle beredts obemedlade att skaffa sig egna hem, genom anslag till premiering af väl skötta mindre jordbruk, genom premielån, genom odlingslån och dylikt har ju Riksdagen velat höja det mindre jordbrukets intensitet; och äfven genom att bevilja anslag till s. k. småbrukarekurser har Riksdagen velat öka småbrukarnas kunskap i sitt yrke.

Men hvar och en af Eder, mina herrar, som äro inne i och kunna bedöma landbruksförhållanden, vet, att första villkoret för att en småbrukare skall kunna reda sig på sin kanske skuldsatta egendom, är att han vid sin sida har en duglig hustru. Har han inte det, så arbetar han förgäfvets; men för hennes utbildning, hennes höjande i kunskap, har det hittills gjorts bra litet. 1908 års kommitté har också med styrka framhållit, att det är nödvändigt att åstadkomma bildningsanstalter för att utbilda lärarinnor, som kunde tjänstgöra, om jag så får säga, såsom en sorts kvinnliga jordbrukskonsulenter för att meddela kunskap åt småbrukarehustrurna i matlagning, i födoämnenas tillvaratagande, i ladugårdsskötsel, trädgårdsskötsel o. s. v.; och denna kommitté har äfven framhållit, att Rimforsaskolan skötes på lämpligt sätt och är en skola af det slag, som vi behöfva.

Jag förmodar, att de herrar, som ämna försvara utskottet, komma att säga, att vi redan hafva en sådan skola i Uppsala, och att vi beviljat anslag till en skola för huslig ekonomi i Stockholm. Detta är emellertid icke detsamma. Dessa båda skolor äro belägna i städer; Rimforsa däremot ligger på landsbygden, och eleverna få där lefva

Angående
Fredrika-
Bromer-
förbundets
landtthushåll-
ningskola
vid Rim-
forsa.
(Forts.)

sig in i småbruksförhållanden. Vid skolan är ett jordbruk på tio tunnland; där födas dels kor och dels en del smådjur, och de blifvande lärarinnorna lefva där fullständigt som småbrukare.

Jag vet väl, mina herrar, att det är svårt att försöka rubba ett utskottsbetänkande, när det är så få reservanter, som här är fallet. Men med kännedom om det stora intresse, som I hysen för småbruksrörelsen, och med visshet om att I ansen, att en af de viktigaste förut-sättningarna för ett framgångsrikt småbruk är att hafva kunskapsrika kvinnor vid småbrukarnas sida, vågar jag att vördsamt hemställa om bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

I detta anförande instämde herrar *Beckman, Juhlin, Gripenstedt, Gustafsson* i Vi, *Almqvist, Johansson* i Berga, *Pettersson* i Bjälbo, *Svallingson, Canell, Rehn, Olsson* i Älfvalsåsen och *Forsslöng*.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, framställde herr talmannen propositioner å dels bifall till utskottets hemställan, dels ock bifall till Kungl. Maj:ts framställning i ämnet; och fattade kammaren beslut i öfverensstämmelse med sistnämnda proposition.

Punkterna 16—30.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 31.

Angående
anslag till
aflöande af
vandrings-
rättare.

Efter föredragning af utskottets hemställan i *mom. I.* angående en af herr Olsson i See väckt motion om anslag till aflönande af vandringsrättare erhöles ordet af

Herr Olsson i See, som anförde: Herr talman! I sammanhang med det ärende, som behandlas i denna punkt, har jag tillåtit mig att väcka en motion om ett anslag af 24,000 kronor att användas såsom bidrag till aflönande af så kallade vandringsrättare.

Jag finner ett stöd för den i min motion uttalade tanken bland annat i landtbruksundervisningskommitténs utlåtande, hvilket finnes intaget i statsverkspropositionen; och äfven herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet uttalar sig ganska välvilligt om denna idé. Min mening är också den, att en fruktbarande undervisning på detta område bäst vinnes i och med anställande af vandringsrättare, ty dessa närma sig folket mera än några andra undervisare på landt-hushållningens område. Jag vill icke förringa värdet af jordbruks-konsulenter i och för sig, men ett är dock visst, och det är, att så många jordbrukare kunna de icke nå i sin verksamhet, och så praktiskt kunna de icke heller arbeta, som vandringsrättare kunna det. De ena måste naturligtvis finnas såväl som de andra jordbrukskonsulen-terna så väl som vandringsrättare. Herr statsrådets mening, att vi icke nu skulle kunna anställa vandringsrättare, synes bero på, att det icke finnes tillräckliga anslag åt de jordbrukskonsulenter, som skola öfvervaka och kontrollera dessa vandringsrättare. — Det kan nog vara sannt, men jag tror, att vi äfven här få vara på vår vakt, så att det

icke blir för mycken kontroll och att, som vi för en stund sedan hörde beträffande en annan fråga, det icke heller blir för mycket pappersaffärer och skrifverier äfven på detta område. Ett ganska godt kriterium på vandringsrättarnes fruktbara och praktiska verksamhet tror jag vi ha i allmänheten själf.

*Angående
anslag till
aflöande af
vandrings-
rättare.
(Forts.)*

Dessa vandringsrättare skulle ju för öfrigt icke helt aflönas af statsmedel utan delvis äfven af hushållningssällskapen och landmannaföreningarna och därjämte på det sätt som kan vara lämpligt. Dessutom förstå vi ju mycket väl, att i den mån de icke kunna sköta sin uppgift till jordbrukarnes belåtenhet, och så att de verkligen kunna arbeta fördelaktigt, så torde de heller icke i längden kunna äga bestånd. Därför kommer det att ligga i deras eget intresse att sköta sig på bästa sätt äfven från denna synpunkt sedt.

Jag vill emellertid hoppas, att denna fråga mognar till sig och änyo kommer fram, och då kommer fram så, att det verkligen blir något af. Det må ju vara sant såsom vederbörande departementschef omnämner att vi sakna lämpligt folk, och måhända äfven att det icke finnes lämpliga undervisningsanstalter, men i den mån dessa komma till stånd, hoppas jag att denna vandringsrättareinstitution också skall blifva en verklighet, ty det är en af de bästa undervisningsmetoder, som vi på detta område kunna få, särskildt när det är fråga om det mindre jordbruket.

Jag har intet yrkande att göra.

Härpå yttrade:

Herr Lundell: Herr talman! Utskottet har hufvudsakligen sett frågan ur den synpunkten, att man ännu icke vunnit någon verklig erfarenhet om den verksamhet som dylika lärare i jordbruk ha utfövat. Utskottet har ansett, att därest det inom de olika orterna skulle förefinnas behof och anses lämpligt att anställa dylika vandringsrättare, så disponera ju hushållningssällskapen tillräckliga medel härför, och först sedan man vunnit den erfarenhet som kan styrka, att ett behof af dylika lärare verkligen föreligger, först då kan det vara lämpligt för staten att gripa in genom att bevilja anslag och söka vidare utveckla institutionen i fråga.

Utskottet har nu gått en annan väg och lämnat anslag till anställande af ett ytterligare antal jordbrukskonsulenter för den jordbruksundervisning som vandringsrättarna äro afsedda att delvis fullgöra.

På grund af hvad utskottet i detta hänsende hemställt skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till dess förslag.

Herr Ericsson i Vallsta: Herr talman! Man finner här i betänkandet, att skälen till att herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet icke tillstyrkt något anslag för detta ändamål bland annat är det, att »en förutsättning för att vandringsrättarnas verksamhet skulle blifva till verkligt gagn för den jordbruksidkande allmänheten vore, att den leddes och öfvervakades af jordbrukskonsulenter».

Ja, det kan nog vara sant, till en del, men jag tror, att om man har en nitisk och duglig vandringsrättare, så kan det hända, att hans

*Angående
anslag till
aflytande af
vandringss-
rättare.
(Forts.)*

verksamhet hämmas, om han alltför mycket öfvervakas af en jordbrukskonsulent. Jag tror, att det kan framdragas exempel på, att det finnes vandringssrättare, som äro mycket nitiska och skickliga och som sköta sin tjänst på allra bästa sätt utan något som helst öfvervakande, men som måhända skulle kunna bli mindre nitiska, om en jordbrukskonsulent skulle komma dem att känna sitt förmansskap och på detta sätt hämma deras arbete, hvilket ju icke vore till fördel för saken. Jag tror därför, att om denna fråga skall föras vidare framåt, så bör det ordnas så, att jordbrukskonsulenterna icke böra få alltför mycket att säga öfver vandringssrättarne.

Jag har emellertid intet yrkande att göra.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Mom. II.

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkterna 32—50.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 51.

Lades till handlingarna.

Punkterna 52—68.

Kammaren biföll hvad utskottet i dessa punkter hemställt.

*Angående
karantäns-
anstalt för
husdjur i
Haparanda.*

Punkten 69, angående karantänsanstalt för husdjur i Haparanda.

Kungl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen att till uppförande af en karantänsanstalt för husdjur i Haparanda på extra stat för år 1911 anvisa ett belopp af 13,600 kronor med rätt för Kungl. Maj:t att låta förskottsvis under innevarande år af tillgängliga medel utanordna nämnda belopp.

Utskottet hemställde emellertid, att Riksdagen icke måtte bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

Efter föredragning af utskottets hemställan yttrade

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet Nylander: Herr talman, mina herrar! Då utskottets samtliga ledamöter ej ansett sig kunna tillstyrka Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag, torde nog frågan om anordnande af en karantänsanstalt vid Haparanda icke ha synnerligen stora utsikter att vid denna riksdag bli löst. Men jag ber dock, herr talman, att få yttra några ord rörande de motiv, som förelagat för Kungl. Maj:t att framlägga detta förslag.

Det är på framställning från medicinalstyrelsen, som Kungl. Maj:t upptagit ärendet. Redan år 1906 fäste medicinalstyrelsen uppmärksamheten därpå, att det vore synnerligen nödvändigt att anordna en karantän i Haparanda för husdjur, som sjöledes eller landvägen öfver Haparanda infördes i riket, och underhandlingar ha därefter under ärens lopp pågått mellan vederbörande myndigheter rörande denna angelägenhet. Ortsmyndigheterna ha emellertid med bestämdhet förklarat, att de icke äro i stånd att anskaffa nödiga medel för byggnadernas uppförande. Stadsfullmäktige i Haparanda ha dock slutligen den 1 juli 1909 förklarat, att de äro villiga att upplåta ett lämpligt område för karantänsanstalten ifråga äfvensom mark till för denna anstalt erforderliga vägar, men något anslag därutöver kunde ej beviljas. Då sålunda en karantänsanstalt icke syntes kunna komma till stånd utan statens ingripande, har medicinalstyrelsen nu vändt sig till Kungl. Maj:t med begäran om erhållande af nödiga byggnadsmedel, tillsammans 13,600 kronor, enligt af öfverintendentsämbetet granskade kostnadsberäkningar.

Införseln af djur öfver landgränsen mot Finland är för närvarande fri, och detta har hittills icke kunnat gifva anledning till berättigade anmärkningar, då kommunikationsleder från denna trakt inåt landet så godt som fullständigt saknats. Förhållandena ha emellertid nu väsentligt ändrats, sedan Torneå blifvit den finska järnvägens slutpunkt, och man kanske kan antaga, att den svenska järnvägen inom en ej alltför aflägsen framtid på ett eller annat sätt kommer att fortsättas till Haparanda. Med anledning häraf kommer utan tvifvel där att äga rum icke endast gränstrafik i vanlig bemärkelse utan äfven — genom järnvägsförbindelsen med det inre af Finland och Ryssland — transitotrafik eller åtminstone import af djur från mera aflägsat belägna orter, som kunna vara smittade med kreaturssjukdomar. Karantän för veterinärbesiktning af dylika importerade djur blir, såsom vid import sjöledes, under sådana förhållanden af behöfvat påkallad, och därför kräfvades med nödvändighet en karantänsanstalt. Utfärdandet af bestämmelser om en dylik karantän behöfver emellertid icke och kommer antagligen ej heller att föranleda inskränkningar i den trafik, som kan räknas till den egentliga gränstrafiken, på hvilken man naturligen ej bör eller får lägga några alltför hämmande band. Man kan emellertid väl förstå, att t. ex. Haparanda kommun som möjligen befarar en minskning i gränstrafiken ej har samma intresse att upprätta en karantänsanstalt, som förhållandet är i våra sjöstäder, där ingen gränstrafik i samma mening som här kan förekomma.

Men denna fråga är icke endast af lokal betydelse, den berör, kan man säga, hela vårt land. Saknaden af en dylik anstalt vid landgränsen mot Finland har redan visat sig och kommer säkerligen att i ökad utsträckning visa sig lägga oöfverstigliga hinder i vägen för att få de importförbud upphäfda, som för närvarande omöjliggöra så godt som all export af levande boskap från vårt land. Från tysk sida har upprepade gånger framhållits, att en anledning till vidhållande af förbudet mot införsel till tyska riket af nötkreatur från Sverige vore den omständigheten, att de svenska karantänsätgärderna mot införandet af med sjukdomar behäftad boskap från Ryssland och

*Angående
karantäns-
anstalt för
husdjur i
Haparanda.
Forts.)*

*Augående
karantäns-
anstalt för
husdjur i
Haparanda.*

(Forts.)

Finland icke vore tillräckligt betryggande. Och vid granskning af i vårt land gällande »föreskrifter till förekommande af smittosamma husdjursjukdomars införande i landet» har en utländsk sakkunnig person i officiell ställning med skärpa framhållit och betonat den betänkliga lucka, som ligger däri, att vi icke ansett oss böra vidtaga samma försiktighetsmått beträffande de djur, hvilka landvägen från Finland införas till riket som ifråga om dem, som införas sjöledes. Såsom bekant, har äfven Argentina utfärdat förbud mot import af nötkreatur från Sverige, hvilket förbud uppgifves afse att hindra införsel af boskap från bland annat Ryssland, emot hvilket land vi hade en öppen gräns. Såsom ett exempel på vikten af att skydda äfven aflägsna landsändar torde jag få omnämna de nyligen inträffade fallen af mul- och klöfsjuka. Denna sjukdom, som varit begränsad till en isolerad och aflägsen belägen by i Jämtland, har nämligen haft skadliga följder för hela vårt land. Med anledning af dessa sjukdomsfall stängde England ögonblickligen all import från Sverige af hö och halm. Detta importförbud, som ännu gäller, har vållat stora förluster för svenska exportörer. Således äfven om en smittosam sjukdom inträffar i en aldrig så aflägsen landsända kan skada uppkomma för näringar i hela landet.

Denna karantänsfråga är sålunda uppenbarligen icke så mycket en lokalfråga som fastmer en viktig riksfråga, en fråga som tydligen berör hela landet och är af synnerligen stor vikt och betydelse för landets kreatursexport. Det är detta, som varit för Kungl. Maj:ts afgörande vid framläggandet af detta förslag, och beklagligt vore i sanning, om det nu skulle förfalla och därigenom ett nöjaktigt ordnande af våra exportförhållanden på detta område omöjliggöras.

Jag tillåter mig, herr talman, att hemställa om bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Vidare anförde

Grefve R. Hamilton: Herr talman! Anläggningen af karantänsanstalten är naturligtvis förutsättning för en spärrning af gränsen mellan Finland och Sverige, hvars längd jag tror är cirka 30 mil. De myndigheter, som blifvit hörda, hafva ansett, att spärrningen icke skulle blifva effektiv, enär, såsom förhållandet är, ända till 500 hästar per dag föras fram och tillbaka öfver gränsen, och det naturligtvis är mycket svårt att se till, att icke bland dessa många djur några sjuka komma in i Sverige.

Vidare har framhållits, att, om det skall blifva en någorlunda effektiv spärrning, måste alla djuren tagas öfver ett enda ställe, nämligen Haparanda, och detta skulle vara till allvarligt men för rörelsen i öfriga delar af gränstrakterna.

Slutligen är anledningen, hvarför utskottet icke ansett, att Riksdagen bör bevilja medel för denna karantänsanstalt den, att öfriga karantänsanstalter åstadkommits af enskilda medel, det vill säga städers och hushållningssällskaps. Uppe vid Luleå finnes redan en karantänsanstalt, och djuren kunna sjöledes tagas in den vägen.

Den hufvudsakliga anledningen, hvarför utskottet icke ansett medel

böra beviljas är emellertid, att spärningen af gränsen svårigen kan blifva effektiv.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr *Lundell* instämde häruti.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. Efter af herr talmannen gifna propositioner å de därunder gjorda yrkandena biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 70 och 71.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 72.

Lades till handlingarna.

§ 5.

Slutligen upptogs till behandling konstitutionsutskottets utlåtande, nr 8, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 24 i förordningen om landsting.

I en inom Andra kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 133, hade herr *Wallin* med instämmande af sex kammarledamöter hemställt, att § 24 i förordningen om landsting måtte erhålla följande ändrade lydelse:

Landstingsman eller suppleant äger i godtgörelse för inställelse vid landstingets möte åtnjuta dagtraktamente med 8 kronor om dagen för den tid, som mötet varar och som oundgängligen åtgår till resan fram och åter, samt ersättning för själfva resekostnaden, beräknad efter skjutslega för två hästar, där icke järnväg är att tillgå eller ångbåtslägenhet begagnas, men efter afgiften i första klassens vagn på järnväg, där sådan finnes, och för en hyttplats eller, när hyttplats ej förekommer, en salongsplats på ångfartyg, där resan såmedelst sker.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Vid utlåtandet voro emellertid reservationer afgifna

af herrar vice talmannen *Staaff*, af *Callerholm*, *Beckman*, *Ericsson* i Vallsta, *Berg* i Göteborg och *Larsson* i Västerås, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen, i anledning af förevarande motion, ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t efter vederbörlig utredning måtte för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring af § 24 i förordningen om landsting, att skäligt dagtraktamente måtte för deltagande i landstings sammanträden tillerkännas landstingsmän och deras suppleanter; samt

Andra Kammarens Prot. 1910. Nr 22.

*Ängående
karantäns-
anstalt för
husdjur i
Haparanda.
(Forts.)*

*Om ändrad
lydelse af
§ 24 i för-
ordningen om
landsting.*

Om ändrad lydelse af § 24 i förordningen om landsting. af herrar *Nyström, Uppström* och *Berger* mot viss del af motionens veringen.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter ordet begärdes af

(Forts.)

Herr af *Callerholm*, som anförde: Uti den motion, som ligger till grund för utskottets förevarande utlåtande, hemställer motionären, att utöfver den reseersättning, som § 24 i förordningen om landsting tillerkänner landstingsman eller suppleant för deltagande i landstingsmöte, måtte dem tillerkännas dagtraktamente till visst af motionären angifvet belopp. Uti sitt utlåtande erinrar utskottet, att denna fråga i varierande former flera gånger varit föremål för Riksdagens pröfning, att vederbörande utskott städse afstyrkt gjorda framställningar under hufvudsakligt framhållande, att framställningarna stått i strid mot en vår kommunala själfstyrelse genomgående princip, att kommunala befattningar böra vara oafönade, och att Riksdagen städse godkänt dessa uttalanden. Utskottet har äfven särskildt tillagt, att denna principfråga förut vid denna riksdag varit under ompröfning, då utskottet hemställde, att väckt förslag om tillerkännande af arfvode åt ordförande i kommunalnämnd för det med hans arbete förenade besvär icke måtte vinna afseende. Jag ber att få erinra, att frågan, huruvida kommunala uppdrag böra fullgöras oafönade, icke här föreligger, utan den fråga, det här gäller, är, huruvida den, som utan rätt att afsäga sig ett kommunalt uppdrag mottagit ett sådant, är skyldig att, utöfver med uppdraget förenadt besvär och arbete, vidkännas kontanta utlägg och utgifter. Man kan härvidlag säga, att redan nu i lagstiftningen föreligger ett principuttalande, i det att de kommunala författningarna stadga, att ordförande i kommunalnämnd äger åtnjuta ersättning för skrifmaterialier och räknebiträde. En ytterligare anledning att taga denna fråga under närmare ompröfning har tillkommit därigenom, att i sammanhang med den stora rösträttsreformen arfvode tillerkännts Första kammarens ledamöter, och detta på den grund att, sedan census till Första kammaren blifvit nedsatt, icke de personer, som på grund af denna nedsatta census kunna komma ifråga att inväljas i Första kammaren, skulle blifva skyldiga att med stora personliga uppoffringar och kostnader uppehålla sig i hufvudstaden.

Nu kan man tycka, att förhållandena äro enahanda beträffande landstingsmän, hvilka också flera dagar af året måste uppehålla sig å främmande ort och vidkännas kontanta utgifter för uppehälle därstädes. Med anledning häraf har också ett antal af utskottets ledamöter med vice talmannen i spetsen icke kunnat åtnöjas med det beslut utskottet kommit till, utan i afgifven reservation hemställt om skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran, att Kungl. Maj:t måtte taga under ompröfning och efter vederbörlig utredning för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring af § 24 i förordningen om landsting att äfven dagtraktamente måtte kunna tillerkännas ledamöter och suppleanter i landstinget. Äfven jag har anslutit mig till denna reservation. Dock vill jag säga, att skälet, hvarför jag icke kunnat direkt biträda motionärens framställning, har varit betänkligheter dels mot beloppet af det af honom föreslagna arfvodet, dels mot att arfvode bör utgå äfven

resdagar till och från landstinget, och dels mot att, i händelse dag-traktamente skulle tillerkännas landstings ledamöter, den nu gällande reseersättningen bör oförändradt bibehållas. Med anledning häraf har jag anslutit mig till det skrivelseförslag, som reservationen innefattar. Jag tillåter mig, herr talman, att yrka bifall till reservationen.

Om ändrad lydelse af § 24 i förordningen om landsting.
(Forts.)

Vidare yttrade:

Herr Jansson i Djursåtra: Herr talman! Då jag i utskottet deltagit i detta ärendes behandling och äfven biträdt det slut, hvartill utskottet kommit, ehuru jag icke varit närvarande vid justeringen af betänkandet, ber jag, herr talman, att få yttra några ord.

Jag för min del har icke kunnat biträda motionärens förslag, därför att jag anser, att den fråga, som nu är bragt å bane, nämligen frågan om arfvode åt landstingsmän, efter min mening icke kan anses hafva kommit, ännu åtminstone, i ett sådant läge, att man kan anse, att dylikt arfvode är af behovet påkalladt. Huru det kan komma att gå, huruvida till landstingsmän komma att utses flera eller färre personer i sådan samhällsställning, att de icke kunna anses hafva råd att göra sådana uppoffringar, som kräfves af en landstingsman, vet man ännu icke. Men äfven om åtskilliga till och med arbetare blifva invalda i landstingen lärer väl icke däraf följa, att de arbetare, som få ett sådant förtroendeuppdrag, äro i så svag ekonomisk ställning, att de icke utan arfvode kunna uppoffra ett par eller tre dagar för det uppdraget. Det kan hända, att sådana arbetare kunna vara i mycket lyckliga omständigheter, jag menar, att de kunna vara i jämförelsevis lika god ställning som många landtmän, hvilka för sin del icke satt i fråga något arfvode. Jag anser, såsom jag nämnde, i alla fall, att frågan är väl tidigt väckt.

Såsom ett skäl för utskottets afslagsyrkande måste jag äfven framhålla, att vi genom införande af arfvode åt landstingsmän helt och hållet skulle bryta med de principer, som hittills varit gällande i fråga om förtroendeuppdrag i kommunala ärenden. För min del har jag icke ansett tillräckliga skäl föreligga att nu frångå dessa principer. Jag skall därför, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets förslag.

I detta anförande instämde herr *Magnusson* i Tumhult.

Herr Nilsson i Skärhus: Herr talman, mina herrar! Denna fråga förelåg för ett tiotal år tillbaka, men blef då af Andra kammaren utan votering afslagen. Den bragtes då på tal af en enskild motionär, som tyckte det vara skäligt, att landstingsmännen erhöles ersättning. Det har alltid förefallit mig, som om den, som erhållit ett förtroendeuppdrag, också måste vara i stånd att uppoffra något af sina inkomster, då det gäller att göra något för andra människor. Det har ännu icke, såvidt jag vet, kommit i fråga, att någon landstingsman funnit det vara något särskildt betungande att uppoffra ett par tre dagar för att därigenom stå allmänheten och det allmänna bästa till tjänst. När frågan nu åter igen bragts på tal, förefaller det mig besynnerligt att

*Om ändrad
lydelse af
§ 24 i för-
ordningen om
landsting.
(Forts.)*

sätta i fråga, att ersättning skulle utgå för sådana förtroendeuppdrag. Det är väl icke några stora svårigheter att göra en liten smula uppoffringar. Landstingsmännen hafva ju ersättning för sina resor. Jag skall, herr talman, för min del be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Grefve R. Hamilton: Jag föreställer mig, att meningen med den ändrade kommunala rösträtten och den ändrade sammansättningen af landstingen varit, att i dem helt andra lager skulle kunna inväljas än de, som hittills därstädes varit representerade, för att göra sina åsikter gällande vid landstingsförhandlingarna. Är detta meningen, så hafva vi att förvänta, att i landstingen inväljas representanter för kroppsarbetare och småbrukare, förutom representanter för öfriga samhällslager. Jag tror, att det är allt för mycket begärddt, att dessa småbrukare och arbetare skola, utom uppoffrandet af tid, äfven bekosta sin vistelse i städerna under landstingens sammanträden. Vi veta, att till och med ledamöter af Första kammaren, efter denna kammares förändrade sammansättning, tillerkänts arvode, och det torde vara alldeles nödvändigt och förenadt med rättvisa, att, om man vill nå det mål, som afsetts med den förändrade kommunala rösträtten, representanterna i landstingen ock beredas arvoden. Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Wallin: Det ärende, som jag här tillåtit mig att fästa kammarens uppmärksamhet på, hade, såsom jag i min motion nämnt, äfven framkommit i samband med rösträttsfrågan år 1907. Att det då icke vann beaktande, kan vara beroende på, att under den stora debatt, som föregick frågan om rösträttens antagande, förbisågs ju kanske lätt denna fråga, som i jämförelse med den större rösträttsfrågan var af mindre betydelse. Jag har icke heller i protokollet från denna debatt kunnat finna något yttrande beträffande denna fråga. Det synes mig dock, som om den vore af tillräckligt stor vikt, för att den skulle kunna få en mera speciell behandling, än hvad den fick vid detta tillfälle.

När man, som då skedde, utvidgade rösträtten till att omfatta större lager af befolkningen, utvidgade den så, att den skulle komma att omfatta äfven de grupper i samhället, som förut icke varit representerade i landstingen, synes det mig, att man äfven borde sörjt för, att de valmän, som skola välja landstingsmän, äfven kunna välja de personer, hvilka de helst önska få valda till att utföra och handhafva detta uppdrag. Det är icke nog med att endast säga, att den, som vill åtaga sig och kan komma ifråga, skall arbeta för förtroendets skull, och att detta kan vara tillräckligt. Det går an att säga så, i hvad det gäller de förmögnare folkklasserna, men man kan icke säga det, när det gäller arbetare eller småbrukare, hvilka för hvarje arbetsdag, under hvilken de åsidosätta arbetet, förlora en inkomst för sig och sin familj. Då inkomsten dessutom är så knapp, att hvarje öre, som de kunna förtjäna i veckan, åtgår till lifsuppehållet, förstår man, att hvarje dags frånvaro spelar en ofantligt stor roll för familjen och landstingen kunna ju pågå i ända till 8 dagar.

Dessutom måste här tages i betraktande, att landstingsmannauppdraget icke är, såsom utskottet här framhållit, jämförligt med de vanliga kommunala uppdragen. Dessa kunna i allmänhet ofta nog utföras på fritid. Man tänke sig uppdraget att vara ledamot i kommunalnämnd, fattigvårdsstyrelse och dylikt. Dylika uppdrag kunna i allmänhet utföras på fritid, utan att något af den vanliga arbetstiden därför behöfver tagas i anspråk. Men så är icke förhållandet med nu ifrågakarande uppdrag. Där måste arbetstid uppoffras, men utom detta måste landstingsmannen lefva på en annan ort, än där han har sitt vanliga uppehälle, han måste resa in till residenstaden, där landstinget har sina sammanträden, han måste äta där, han måste betala logi för nätterna under tiden för sin vistelse vid landstinget. Allt detta är rena utgifter för honom, hvilka äro förenade med landstingsmannaskapets utförande. Det synes icke vara en riktig princip, att man, icke nog med det arbete och det intresse för det allmänna äsido-sätta sitt arbete och åsamka sig utgifter för utöfvande af ett allmännyttigt uppdrag. Det synes icke heller tyda på någon större värdering af det arbete, som landstingsmännen hafva att utföra, men jag föreställer mig att det arbete, som landstingsmännen utföra i sin art är lika viktigt som riksdagsmannauppdraget, och detta är aflönadt. Vill man gå ut från den principen, att sådana uppdrag icke böra vara aflönade, bör man dock se till, att icke utgifter åsamkas personer för dessa uppdrags utförande, och under sådana förhållanden finner jag skäligt, att landstingsmännen erhålla det arfvode, som här är ifrågasatt.

Det kan måhända mot min motion och mot mitt yrkande invändas, att frågan icke är så utredd, som den borde vara i detta afseende beträffande den formulering af lagparagrafen, som jag tillåtit mig göra. Jag medgifver gärna, att det kan göras invändningar i detta fall, och att det kan vara en del saker, hvilka böra utredas i sammanhang med denna fråga, hvarför jag på denna grund yrkar bifall till reservanternas förslag.

Herr Almkvist: Motionären anför i sin motivering, att »den mindre bemedlade klassen genom den gamla kommunala röstskalan helt och hållet saknat inflytande på valen, hvarför landstingsmannaskapet i realiteten varit ett de förmögnas privilegium». Nu vet motionären utan tvifvel, att i landstingen redan nu sitta ett stort antal personer, som icke kunna anses hänförliga till den kategori, på hvilken han syftar. Han vet utan tvifvel, att i Stockholms läns landsting sitta åtskilliga personer, hvilka icke kunna sägas tillhöra denna kategori. Men äfven om så vore förhållandet, att redan nu i landstingen sitta endast bemedlade personer, skulle jag vilja tro, att hans uppfattning icke är riktig. Jag hyser den uppfattningen om dessa nya skaror, som utan tvifvel komma in i landstingen med tillämpningen af de nya rösträttsbestämmelserna, att de skola känna det som ett förtroendeuppdrag, hvilket de liksom sina företrädare skola kunna fylla äfven utan detta dagtraktamente. Jag hyser sålunda för min del en mycket högre tanke om dessa nya element, som skola komma

Om ändrad lydelse af § 24 i förordningen om landsting.
(Forts.)

Om ändrad
lydelse af
§ 24 i för-
ordningen om
landsting.
(Forts.)

in i landstinget, än den, åt hvilken en talare på skånebänken gaf ut³ tryck.

Hvilken uppoffring är det för öfrigt som man begär? Jo, den, att de under en tidrymd af 3 till 4 dagar skola infinna sig vid landstingen och där vara representanter för valmännen. Uppoffringen motsvarar alltså, efter ett dagtraktamente af 5 eller 8 kronor om dagen, 20 à 32 kronor. Kan då detta verkligen vara för mycket? Här om dagen hade vi att behandla en motion, i hvilken föreslogs, att i lagen skulle intagas bestämmelser därom, att kommunalnämndsordförande i regel skulle tillerkännas arfvode. Detta är en helt annan sak, det är ett arbete, som fortgår under hela året, och som sålunda tager en persons arbete och tid i anspråk uti betydligt större omfattning. Här åter är det, som sagdt, endast fråga om att under 3 till 4 dagar uppoffra sig för landstingets bästa.

Då jag sålunda omöjligt nu kan vara med om ett bifall till motionen, och då jag tror, att man bör uppskjuta denna frågas afgörande till dess de nya valmän, som nu inkomma i landstingen, blifva i tillfälle att göra sin mening hörd, ber jag att för närvarande få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Larsson i Västerås: Herr talman, mina herrar! Den förste talaren från utskottets majoritet, herr Jansson, anförde, att denna fråga ännu icke har kommit i ett sådant läge, att en dylik åtgärd, som den motionären påyrkat, vore af behovet påkallad. Man vet ännu icke, sade talaren, hvilka personer som komma att inväljas i landstingen. Vidare förmenade han, att det icke endast är arbetare, utan äfven mindre landtbrukare, hvilka befinna sig i samma ställning, utan att dessa senare dock gjort anspråk på att få någon ersättning för dylika uppdrag. Det var särskildt detta senare argument, som jag anser mig böra något bemöta, först och främst därför att, såvidt jag kan se, ända till år 1907 de motioner, som dittills varit väckta i denna sak, väckts af mindre landtbrukare.

Utskottet har här i sin historik meddelat, att motioner om arfvode åt landstingsmän hafva väckts vid 1880 och 1898 års riksdagar. Vid denna sistnämnda riksdag väcktes motionen af en ledamot i denna kammare, som fortfarande sitter kvar här, nämligen herr Nordström i Höglunda. Han har, åtminstone såvidt jag vet, räknat sig till de mindre landtbrukarne, och förmodligen var det äfven deras talan, han sökte föra i sin motion. Hvad beträffar motionären af år 1880, känner jag ej, om han var bland de mindre landtbrukarna, men att döma af motiveringen till hans motion, torde äfven han tillhöra den kategori, som här varit på tal. Vidare vill jag meddela — hvilket utskottet icke har gjort — att denna fråga väcktes på tal redan vid 1871 års riksdag i en motion af en landtmannarepresentant, från Jämtlands län. Denne motionär pekar äfven på ungefär samma synpunkter, som herr Nordström framhållit i sin motion, nämligen att många landstingsmän hafva en sådan ekonomisk ställning, att de på grund af den frånvaro från deras vanliga arbete, som landstingsmannauppdraget ålägger dem, få vidkännas en för deras förhållanden väl stor uppoffring. Denna motion af 1871 — jag ber att få tillägga det — blef icke behandlad af Riksdagen, och detta

torde vara anledningen till, att utskottet icke ansett sig böra taga upp densamma i sin historik, men af hvad jag här sagt torde framgå, att just från de mindre landtbrukarnas håll har kraf gjorts på, att landstingsmännen skulle få dagtraktamente vid landstingens sammanträden.

Vidare har här anförts, att t. ex. arbetarnes ekonomi i allmänhet icke torde vara så svag, att de icke godt skulle kunna offra 3 å 4 dagars arbetsförtjänst för länets bästa. Jag tror nog, att det i en del fall kan vara så, att det finnes arbetare, hvilka utan åtminstone allt för stor kännning kunna åsidosätta så många dagars arbetsförtjänst, men jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att landstingens sammanträden kunna pågå till och med så lång tid som 6 dagar, och att arbetarnes ställning i allmänhet icke är sådan, att de kunna afstå en hel veckas arbetsförtjänst, utan att så väl de själfva som deras familjer måste känna det ganska lång tid efteråt. Och det kan väl ändock icke ligga i statens intresse, att enskilda medborgare skola göra uppoffringar, som för dem själfva och till och med för deras familjer äro ganska kännbara, därför att de fått förtroendet att representera valmanskåren i landstinget, uti hvilket de förutom länsintressena hafva att bevaka ett ganska viktigt statspolitiskt intresse, nämligen val af ledamöter till Riksdagens Första kammare. Jag tror icke, att det kan vara så välbetänt, att Riksdagen lämnar denna punkt alldeles å sido.

Vidare vill man göra gällande, att här endast är fråga om ett kommunalt uppdrag. Jag tror, att vi likväl måste erkänna, att i det kommunala uppdrag, hvarom här är fråga, ligger också rätt mycket af riksdagspolitik. Vi behöfva i dessa dagar endast kasta en blick ut öfver landet och betrakta förberedelserna till landstingsmannavalen för att finna, att hvart enda parti i detta land just lägger politiska synpunkter till grund för dessa val. Då så är förhållandet med så väl högern som de frisinna och socialdemokraterna, så tror jag icke, att vi allt för strängt böra hålla på, att det här endast är fråga om ett kommunalt förtroendeuppdrag utan också taga hänsyn till de politiska förhållanden, som äro förknippade med landstingsmannauppdraget.

Herr talman, jag skall icke längre upptaga tiden. Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr *Lindberg* instämde häruti.

Herr Gustafsson i Mjölby: Herr talman! Landstingsmannauppdraget har ju hittills ansetts som ett hedrande uppdrag och därför varit eftersökt. Icke heller tror jag, att man under den skarpa valstrid, som pågår med anledning af de förestående landstingsmannavalen, lider brist på kandidater. Tvärtom har jag den uppfattningen, att man har en uppsjö på kandidater, som stå till valmännens förfogande. Äfvenså vill jag hoppas, att för lång tid framåt det skall finnas villiga och kvalificerade personer att mottaga ett sådant uppdrag, som det här är fråga om, med den ersättning, som nu utgår. Visserligen är ersättningen icke stor, men under förutsättning af sparsamhet och anspråkslöshet och med tanke på att den, som blir vald till landstingsman, i öfrigt omfattar detta sitt uppdrag med intresse, så tror jag icke, att han skall undandraga sig den lilla ekonomiska

Om ändrad lydelse af § 24 i förordningen om landsting.

(Forts.)

*Om ändrad
lydelse af §
24 i förord-
ningen om
landsting.
(Forts.)*

uppföring, som blir en följd däraf, att han under tre fyra eller fem dagar måste lämna sitt hem och deltaga i landstingets förhandlingar.

Hvad reservationen beträffar, så afser den aflåtande af en skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om utredning angående dagtraktamente för landstingsman. Jag tror i likhet med en ärad talare på skaraborgsbänken, som förut yttrat sig i denna fråga, att tiden ännu icke är mogen härför. Vi böra se tiden an, till dess en mera utbredd oinion hunnit uppstå. Aflåter man en skrivelse, så gifver man också på hand — ock jag tror, att konsekvenserna däraf kunna bli ganska farliga — att man vill frågå den hittills följda principen, att kommunala förtroendeuppdrag skola vara oafflönade.

Då jag, herr talman, icke vill vara med om att rubba denna princip och icke heller i öfrigt finner några tillräckliga skäl för bifall i öfrigt till motionen, så tillåter jag mig att med afslag å såväl motionen som reservationen yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Olausson: Herr talman, mina herrar! Jag delar till fullo den åsikten, att kommunala uppdrag icke i allmänhet böra vara aflönade. Men jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att här icke egentligen är fråga om någon aflöning, utan blott om ett litet, obetydligt dagtraktamente.

En föregående talare på västgotabänken och flera andra ha sagt, att det endast är 3, 4 eller 5 dagar om året, som landstingsmännen behöfva uppoffra för landstingssammanträdet. Det är möjligt, att i allmänhet landstinget icke pågår längre än 4 eller 5 dagar, men jag vill dock fästa uppmärksamheten på, att det i landstingsförordningen äfven är stadgadt, att ledamöterna i alla de kommittéer och utskott, som landstinget utse, skola åtnjuta samma ersättning, som för landstingsmännen är stadgadt, d. v. s. endast reseersättning. Jag vill därjämte fästa uppmärksamheten på, att de personer, som af landstinget erhålla i uppdrag att sitta i utskott och kommittéer, kunna på ett enda år bli upptagna ända till 30 arbetsdagar på grund af det arbete, som är förenadt med detta uppdrag. Och då är det lätt att räkna ut, att om en person för landstingets skull måste uppoffra t. ex. 30 dagar om året utan ersättning för sina kostnader så kunna de uppoffringar, han personligen får underkasta sig för sitt uppehälle utom hemorten, komma att för honom uppgå ända till 300 kronor, utan att han erhåller ringaste godtgörelse därför.

Nu har det sagts, att det här endast vore fråga om arbetare, som icke har råd att offra hvarken tid eller penningar för utöfvande af landstingsmannaskapet. Men jag undrar, om våra bönder och småbrukare ha mera råd att göra sådana uppoffringar än arbetarne. Jag tror, att, om man vill vara med om, att icke endast storbönder och patroner utan också arbetare och småbönder skola kunna inväljas som landstingsmän, man måste se till, att de under sin vistelse vid landstingen och under fullgörandet af det därmed möjligen förenade kommitté- och utskottsarbete böra få en ringa ersättning för uppehållet eller s. k. dagtraktamente; och därvid synes mig det föreslagna beloppet af 8 kronor per dag icke vara för mycket, ty eljest skulle en sådan person icke ha den ringaste ersättning för denna tidspillan.

Det har sagts, att det är en ny väg, som vi nu skulle slå in på. Men jag vill då fästa uppmärksamheten på, att för åtskilliga af de uppdrag, som landstingen lämna, t. ex. att vara ledamot i skogsvårdskommitté, att vara ledamot eller revisor i brännvinsbolag, äro redan nu dagtraktamenten fastställda, uppgående till 11 kronor om dagen, och jag vill vidare fästa uppmärksamheten på, att ledamöterna i länets pröfningsnämnd åtnjuta 10 kronor om dagen. Bör då icke äfven landstingsman i viss mån åtminstone vara berättigad till dagtraktamente lika väl som de personer, som erhållit något af här uppräknade förtroendeuppdrag.

Nu har äfven sagts, att det nog lyckas att få landstingsman att åtaga sig detta uppdrag utan dagtraktamente. Ja, jag tror nog, att äfven småbrukare och arbetare kunna underkasta sig detta besvär och därmed förenade utgifter utan ersättning. Men jag hemställer, om icke det rättvisaste vore, att de, som utses till landstingsmän, komma i åtnjutande af dagtraktamente.

Jag yrkar, herr talman, bifall till reservationen.

Herr Ericsson i Vallsta: Herr talman! Det har af ett par föregående talare framhållits, att den reseersättning som utgår till landstingsmännen, är så pass rikligt tilltagen, att de icke behöfva göra så stor förlust genom att vistas vid landstinget ett par tre dagar om året. Ja, det beror på, hvar man bor; och huru lång väg man har att färdas till landstinget. Har man lång väg att resa och i all synnerhet om man skall använda sig af landsvägsskjuts, då kan man ordna det så, att man tack vare reseersättningen är i tillfälle att uppehålla sig vid landstinget utan att göra förlust, ja, t. o. m. få ersättning för tids-spillan. Men bor man närmare och så, att man kan resa med järnväg, så är det gifvet, att reseersättningen icke kan räcka till uppehålle under den tid, som landstinget varar. Det vore därför enligt min uppfattning vida rättvisare, om reseersättningen utginge efter lägre tariff och i stället skäligt dagtraktamente infördes. Därigenom skulle rättvisa skipas mellan landstingsmännen.

Herr Gustafsson i Mjölby sade, att landstingsmannauppdraget är ett hedrande uppdrag, och därför bör man icke ta betaldt för detsamma. Men riksdagsmannauppdraget är väl ett ännu mera hedrande uppdrag, men icke desto mindre tror jag, att vi lite hvar med nöje mottaga våra arfvoden.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Med herr Ericsson i Vallsta förenade sig herrar *Olsson* i See, *Olsson* i Fläsbro och *Jonsson* i Hä.

Herr Tengdahl: Herr talman! Jag ville blott i all anspråkslöshet protestera mot, att man alltid kör med den stora skillnaden mellan statsliga och kommunala uppdrag. Denna skillnad är närmast en fiktion. Mellan staten och kommunen finnes ingen annan skillnad än mellan det hela och delarna. Om man nu får betaldt för ett uppdrag, som hänför sig till det hela, d. v. s. staten, så finnes icke något skäl, hvarför man ej skulle ha betaldt för ett uppdrag, som hänför sig till delen, d. v. s. kommunen. Det afgörande är endast, dels hvad

Om ändrad
lydelse af
§ 24 i för-
ordningen om
landsting.
(Forts.)

uppdraget kan vara värdt — till den del man icke anser det *skäligen* böra göras af intresse för det allmänna — dels hvad jag ger ut i penningar för fullgörandet af detsamma, och icke om det utföres för staten eller kommunen, för det hela eller för delen. Principen att de kommunala uppdragen skola vara oaflönade har man brutit emot i och med det, att riksdagsmannauppdragen äro aflönade, ty dessa äro ju ej annat än kommunala uppdrag, vare sig de äro lämnade af de primära kommunerna, eller de större samlingar af kommuner, som kallas län och representeras af landstingen.

Herr Åkerlund: Herr talman! Jag har ej hört talas om, att landstingen tillsatt kommittéer utan att ge ersättning för medlemmar-
nas arbete. Såvidt jag hörde herr Olausson rätt, så påstod han, att landstingsmän fått försätta ända till 30 dagar om året för sammanträden i dylika kommittéer utan att få något betaldt. Det har jag aldrig hört talas om, åtminstone förekommer det icke i Stockholms län.

Vidare har man jämfört riksdagsmannauppdraget med landstingsmannauppdraget, men mellan dem är det, såvidt jag kan förstå, en ofantligt stor skillnad, nämligen den, att landstingens sammanträden i allmänhet icke räkka mer än 3 dagar, och den uppoffring, som landstingsmännen få vidkännas för dessa 3 dagar, är väl icke så synnerligen stor. Dessutom blefve det väl så, att om de skulle få arfvoden, liksom förhållandet är med riksdagsmännen, de, som bo i Stockholm, också skulle få lika mycket betaldt som de, som bo långt bort på landsbyggden. Men som det nu är, så går nog reseersättningen åtminstone för dem, som bo längre bort ej åt till resan, utan det blir öfverskott, som ofta täcker tidsspillan.

Jag vill tillägga, att det aldrig någonsin varit brist på aspiranter till landstingsmannaplatserna, utan det har varit öfverfullt hvarstenda år, och speciellt nu i år är det hundra gånger fler kandidater, än det finnes platser. Jag anser sålunda, att det icke är någon brådska med denna sak, utan att den mycket väl kan anstå. Men jag vill tillägga, att om det skulle visa sig vara svårt att få in representanter för småfolket i landstingen — jag tänker nu icke så mycket på Stockholms län — så att de skulle kunna få något att säga, då kommer saken i ett annat läge, ty vi behöfva så väl representanter för småbrukarne i våra landsting. Kan detta ej ske på annat sätt än genom att ge dem ersättning, ja, då vill jag gärna vara med om att ge dem sådan.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Larsson i Västerås: Herr talman! Jag vill endast säga ett par ord med anledning af att några talare framhållit, att det icke är någon brist på landstingsmannakandidater. Jag ber för min del få framhålla, att man kan väl knappast konstatera någon brist på kandidater i ett sådant fall, där en kandidat icke har laglig rätt att afsäga sig uppdraget. Skulle vi vänta, tills det blir konstateradt, att det är brist på kandidater, då torde landstingsmännen aldrig få arfvode, så länge vi ha den bestämmelsen kvar i lagen, att de icke ha rätt att afsäga sig mandatet.

För öfrigt vill jag tillägga, att hädanefter kommer nog krafvet på dagtraktamente till landstingsmännen att bli allt starkare och starkare, just därför att de mindre bemedlade nu ha något större möjlighet att kunna sätta in representanter i landstingen än förut varit fallet. Och vi skola icke heller tro att, såsom jag förut framhållit, dessa representanter i allmänhet äro i stånd att bära en förlust af 5 eller 6 dagars arbetsförtjänst jämte extra utgifter; det går helt enkelt icke, utan då blir säkerligen resultatet det, att de partier, som ha valt dessa ledamöter, måste, för att i någon mån skydda dem för förlust, understödja dem ekonomiskt. Jag hemställer till herrarna, huruvida det kan anses vara lämpligt, att respektive partier få öfverta den ersättningskyldighet, som bör hvila antingen på landstingen själfva eller på staten.

*Om ändrad
lydelse af
§ 24 i för-
ordningen om
landsting.
(Forts.)*

Härmed var öfverläggningen slutad. I öfverensstämmelse med de därunder gjorda yrkandena framställde herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan och vidare på afslag därå och bifall i stället till den af herr vice talmannen Staaff m. fl. afgifna, vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Som votering emellertid begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den af herr vice talmannen Staaff m. fl. afgifna, vid utlåtandet fogade reservationen.

Omröstningen utföll med 85 ja, men 102 nej, vid hvilken utgång alltså kammaren, med afslag å utskottets hemställan, bifallit den af herr vice talmannen Staaff m. fl. afgifna, vid utlåtandet fogade reservationen.

§ 6.

Följande nya motioner afgåfvos, nämligen af:

herr *Olausson*, nr 247, och herr *Eriksson* i Grängesberg *m. fl.*, nr 248, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med tulltaxa för inkommande varor;

herr *Kristensson*, nr 249, om ändrad lydelse af 87 § 2 mom. samt 88 och 114 §§ regeringsformen; samt

herr *Jespersion*, nr 250, och herr *Lundgren* i Göteborg, nr 251, i anledning af Kungl. Maj:ts förenämnda proposition med förslag till förordning med tulltaxa för inkommande varor.

Dessa motioner bordlades på begäran.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

§ 8.

Till bordläggning anmäldes

Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 17, med anledning af förslag till skrifvelse till Kungl. Maj:t angående användande af en vid Granbo uppförd stationsbyggnad; och

Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 18, angående herr Christiernsons motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t i och för ändrade bestämmelser rörande tillhandahållandet af lik för den anatomiska undervisningen.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr	<i>Aberg</i>	under 3 dagar från och med den 16 mars,						
»	<i>Hagström</i>	» 14 » » » » » » » »	»	»	»	»	»	»
»	<i>Lundström</i>	» 2 » » » » » » » »	»	»	»	»	»	»
»	<i>Berggren</i>	» 13 » » » » » » » »	»	»	»	»	»	»
»	<i>Canell</i>	» 2 » » » » » » » »	»	»	»	»	»	»
»	<i>Karlsson i Mo</i>	» 10 » » » » » » » »	»	»	»	»	»	»
»	<i>Leksell</i>	» 14 » » » » » » » »	»	»	»	»	»	»
»	<i>Nilsson i Linnås</i>	» 14 » » » » » » » »	»	»	»	»	»	» och

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 11,9 e. m.

In fidem
Per Cronvall.